

Rooseveltas pažadėjo Stalinui Pabaltijo valstybes

Teherano konferencijoje buvo atidarytas kelias į pasaulio sukomunistinimą.
Rooseveltas davė Stalinui suprasti, kad JAV nekariaus dėl Pabaltijo kraštų ir
pritaria sovietų planui juos užgrobti...

Franklin D. Roosevelt, praeito karo metu buvęs JAV prezidentas, jau per pirmąjį susitikimą su Stalinu, slaptoje Teherano konferencijoje, sutiko, kad prieš II Pasaulinį karą buvusios nepriklausomos Pabaltijo valstybės -- Lietuva, Latvija ir Estija -- būtų absorbuotos į Sovietiją, tik jis, vengdamas artėjančiuose rinkimuose pralaimėti dalį balsų, nenorėjo oficialaus sovietinės okupacijos Pabaltijoje pripažinimo skelbti "dar ir sekančią žiemą".

Tai jis pareiškė Stalinui privačiame pasikalbėjime 1943 metų gruodžio 1 dieną, leisdamas Stalinui suprasti, kad oficialų sovietinės agresijos Pabaltijoje ir Lenkijoje pripažinimą įvykdys 1945 metų vasarą, bet, pavergtųjų kraštų laimei, Potsdamo konferencijoje Jungtinės Amerikos Valstybės atstovavo jau kitas prezidentas.

Tai aiškėja iš valstybės departamento praeitą šeštadienį paskelbtų slaptų dokumentų apie Teherano konferenciją, kurioje buvo pradėtas daug nelaimių atnešęs Vakarų atsitraukimas, leidęs sovietams įsigalėti Rytų Europoje ir kitose pasaulio dalyse, pražūdęs tikrą taiką ir atvedęs pasaulį į dabartinę katastrofinę būklę.

Franklin D. Roosevelt, kaip iš tuometinio jo vertėjo ir dabartinio valstybės departamento referento sovietų reikalams Charles E. Bohlen užrašų aiškėja, Teherane pirmiausiai susitiko su Stalinu, ir tame jų pasikalbėjime, kuriame britų premjeras Winston Churchill nedalyvavo, tuojau iškilo Lenkijos ir Pabaltijo valstybių klausimas. Charles E. Bohlen to pasikalbėjimo oficialiame apsakojime, įklasifikuotame į valstybės departamento slaptas bylas, rašė:

"Prezidentas pareiškė, kad jis prašęs Stalino pasimatymo, nes jis norėjęs trumpai ir atvirai išdiskutuoti reikalus. Jis atkreipė dėmesį į JAV vidaus politikos reikalus.

"Jis pareiškė, kad mes 1944 metais turėsime rinkimus, ir jis, nors pats ir nenorėtų vėl kandidatuoti, bet, karui tebesitęsiant, galbūt turėsias.

"Jis pridūrė, kad Jungtinėse Valstybėse esama tarp 6 ir 7 milijonų lenkų kilmės amerikie-

čių, ir todėl, būdamas praktiškas žmogus, nenorįs prarasti jų balsų.

"Jis pareiškė, kad asmeniškai sutinkas su maršalo Stalino pažiūra, būtent, jog reikia atstatyti lenkų valstybę, bet jos rytinės sienos turėtų būti pastumėtos į vakarus, o vakarinės sienos nukeltos net iki Oderio upės.

"Bet jis tikįsis, kad maršalas Stalinas suprasias, jog dėl aukščiausių minėtų politinių priežasčių, jis negalėtų padaryti sprendimo tuo klausimu čia, Teherane, gal net ir ateinančią žiemą, ir kad jis negalėtų dabar viešai dalyvauti tokiam per-tvarkyme.

"Maršalas Stalinas atsakė, kad dabar, prezidentui išaiškinus, jis suprantas.

"Prezidentas toliau pasakė, kad Jungtinėse Valstybėse yra skaičiai lietuvių, latvių ir estų kilmės asmenų. Jis pareiškė, jog pilnai suprantas, kad trys Pabaltijo valstybės istorijos bėgyje ir dabar nesenai, yra buvusios Rusijos dalimi, ir juokaudamas pridūrė, kad, kai sovietų armijos vėl okupuos tas sritis, jis nemanąs dėl jų leistis į karą su Sovietija".

Tuo būdu Stalinui buvo duota suprasti, kad Vakarai pritaris jo planui užgrobti Pabaltijo valstybes ir dalį Lenkijos, duodant Lenkijai dalį Vokietijos.

Sėkančiame posėdyje tą pačią dieną, kuriame jau dalyvavo ir premjeras Churchillis, Stalinas vėl iškėlė Lenkijos sienų klausimą. Užrašai nerodo prez. Rooseveltui nepritarimo, o Churchillio reakcija buvo tokia:

"Premjeras pareiškė, kad, jei bus galima išdirbti kokią sutarimą-sprendimą, tai jo įgyvendinimas priklausys nuo to, kaip lenkai jį priims."

Teherane Stalinas laimėjo užtikrinimą, kad jis gaus laisvas rankas Rytų Europoje ir Balkanuose. Churchillis bandė to išvengti. Jo idėja buvo, kad JAV ir Britanija užblokuotų rytinę Viduržemio jūros dalį ir vykdytų ribotas karines akcijas Balkanuose. Tą mintį jis siūlė keliais atvejais, bet Stalinas vis atmetinėjo, o Rooseveltas įtarė, kad britai norį tuos plotus išlaikyti savo dominacijoje. Churchillis

buvo priverstas nusileisti, JAV ir Britanija pasižadėjo užleisti tą strategiškai svarbią sritį komunistams, be to, dar padidindama jiems pagalbą.

Aplamai konferencijoje Rooseveltas palaikė Staliną, ir tuo būdu iššaukė eilę susikirtimų su Churchilliu, ypač Stalinui pareikalavus, kad po karo reikia "fiziškai likviduoti mažiausiai 50,000, o gal net ir 100,000 vokiečių karininkų". Anot Bohleno užrašų, Rooseveltas pajukavęs, kad jis pasitenkintų 49,000 nužudytinų vokiečių, bet Churchillis griežtai užprotastavęs prieš tą, kaip jis išsireiškė, "šaltakraujišką dėl savo krašto kovojusių kareivių egzekuciją".

Toje konferencijoje, kaip dabar aiškėja, buvo padaryti pirmieji žingsniai komunizmo įsigalėjimui Kinijoje, Indokinijoje, ir net norėta iš britų atimti Hongkongą, Singapūrą bei kitas bazes. Churchillis kategoriškai pareiškęs, kad britai nenorį naujų teritorijų ar bazių, bet turimasis jie laikysia.

Teherane Stalinas gavęs iš Roosevelto pažadus, kad JAV kariuomenė nesikiš į jokias pokarines ambicijas, kurias Rusija galbūt turėsianti Europoje.

Paskubintas Pakistano prezidento vizitas

Baltieji Rūmai paskelbė, kad lapkričio mėnesį planuota Pakistano prezidento Mohammad Ayub Khan kelionė Washingtonan atkelta į liepos 11 dieną. Tai esą padaryta, siekiant "apsikeisti nuomonėmis apie skubų susirūpinimą iššaukiančias problemas dabartinės pasaulio situacijos šviesoje".

Nė vienas Baltųjų Rūmų valdininkas nenurėdė, kas tuos "skubaus susirūpinimo reikalus" sudaro, bet Pierre Salinger, prezidento spaudos sekretorius nurodė, kad diskusijos apimsiančios "plačius plotus -- visą Pietryčių Azijos situaciją".

Oficialiame pranešime sakoma, kad per vizitą bus tęsiami viceprez. Johnsono praeitą mėnesį pradėti "draugiški ir vaisingi nuomonių apsikeitimai".

JAV finansuoja Pakistane gana plataus masto ūkinę ir karinę programą, Pakistano režimas yra draugiškas Vakarams, ir Baltųjų Rūmų pareiškimas apie "skubaus susirūpinimo reikalus", kaip sakoma, nereiškias krizės užuominų, bet pastaroju metu, kaip neoficialūs pranešimai sako, vis labiau ryškėja abejonės apie Pakistano ryšius su Jungtinėmis Valstybėmis vertę.

Tos abejonės pradėtos reikšti prieš metus, bet ypatingai padidėjusios po viceprez. Johnsono vizito.

Daug asmenų ten tikį, kad Kennedžio administracija išdavusi Pakistano pasitikėjimą, kurį jis parodęs, susirišdamas karinėmis sutartimis su Vakaraais. Jiems atrodo, kad Washingtonas daugiau kreipias dėmesio į neapsisprendusius kraštus arba neutralistus, negu padedąs savo sąjungininkams. Tą nepasitenkinimą dar didinąs faktas, kad dviejų tokių kraštų -- Indijos ir Afganistano -- vyriausybės Pakistanas laiko savo prie-

Tadas Meckauskas
4222 Euclid Str.
E.Chicago, Ind.

Clevelande suruoštame trijų Pabaltijo tautų: estų, latvių ir lietuvių, liūdnyjų birželio įvykių minėjime, skautė Jokubaitytė sega ženklėlį "Freedom for the Baltic States" paskutiniojo Lietuvos valstybės prezidento našlei Sofijai Smetonienei.
V. Pliodžinsko nuotrauka

VIENOS ĮSTRIGUSIOS, KITAS PLANUOJA

JAV valstybės departamente prasidėjo amerikiečių ir sovietų pasitarimai dėl planuojamų tautinių nusiginklavimo derybų. Jos numatomos pradėti liepos 31 Ženevoje.

JAV grupei pasitarimuose vadovavo John J. McCloy, specialus prez. Kennedžio patarėjas nusiginklavimo klausimams, sovietų -- Valeran Zorin, Sovietijos nuolatinis delegatas Jungtinėse Tautose. Po pirmojo pasitarimo buvo pakelbtas

trumpas komunikatas, kuriame nurodyta, kad delegacijos "apsikeitė nuomonėmis dėl procedūros ir būdų išspręsti prieškonferencinems problemoms".

Vieną iš pagrindinių to problemų, kaip aiškėja, sudaro klausimas, kas konferencijoje turi dalyvauti. Sovietai siūlo 15 valstybių: penkias komunistines, penkias Vakarų ir penkias neutralistų. JAV dar norėtų, kad techniniams konferencijos reikalams būtų pakviestos dar dvi neutralios valstybės -- Indija ir Meksika, kurios neturėtų sprendžiamojai balso.

Kitą problemą sudaro derybų "rėmai" -- klausimai, kurie turėtų būti konferencijoje svarstomi. Kaip atrodo, į konferenciją bus einama be konkrečiai suformuluotų pasiūlymų, todėl norima iš anksto iširti priešingos pusės pažiūras ir intencijas.

Sovietija jau pradėjo reikalauti, kad į nusiginklavimo derybas būtų įtrauktos aktyviai įstrigusios derybos dėl atominių bandymų nutraukimo. Tą pasiūlymą JAV jau atmetė.

Praeitą šeštadienį oficialioje notoje Washingtonas įspėjo Maskvą, kad JAV negali rizikuoti neribotais atominių bandymų nutraukimais, sovietams vis vilkinant derybas, kai tuo tarpu jie patys galbūt slaptai vykdytų tuos bandymus.

Toje pat notoje JAV atmetė

(Nukelta į 6 psl.)

Šnipo istorija verčiama tarptautine problema

Čekoslovakija atmetė JAV reikalavimą, kad iš Jungtinių Tautų štabo būtų atšauktas Miroslav Nacvalac, kuris yra įsivėlęs į špionažo aferą. Praga pagrąsino, kad ji tą klausimą perduosianti tarptautiniams teismui.

Miroslav Nacvalac, kaip Washingtonas sako, šnipinėjimą vykdęs beveik ištisus metus. JAV valdininkai sutikę leisti į "biznį", norėdami iš Čekoslovakijos ištraukti merginą, kurios pavardė neskelbiama ir, tai žinodami, jam teikę falsifikuotą medžiagą. Čekoslovakija skelbia, kad Nacvalacą norėję amerikiniai agentai užverbuoti, kad jis šnipinėtų JAV naudai, bet, jam atsisakius, jį apšaukę komunistų šnipu.

Čekoslovakijos atsisakymas į atšaukti duos naujos propagan-

dos sovietų pradėtam forsuoti Jungtinių Tautų iš Amerikos iškėlimui, nes čekai kaltina, kad JAV nesilaiko 1947 metų sutarties, pagal kurią Jungtinių Tautų būstinė įkurta New Yorke. Praga savo notoje jau nurodė, kad JAV kliudančios Jungtinių Tautų delegatui atlikti savo pareigas, ir tai dar kartą, parodą, kad Jungtinės Tautos turinčios būti iškeltos iš Amerikos.

Čekoslovakijos nota taip pat iškelia sovietinio bloko santykių su JT gen. sekr. Hammarskjöldu klausimą. Čekų nota jau buvo adresuota tiesiog "Jungtinių Tautų sekretariatui", ir dar neaišku, ar čekai bendradarbiaus su gen. sekr. Hammarskjöldu, kai reikės sudaryti arbitrų teismą, kurio vieną narį pagal sutartis,

turėtų skirti JT gen. sekretorius.

JAV teisingumo įstaigos įteikė oficialų kaltinimą teismui, pagal kurį buvęs JAV ambasados Varšuvoje antrasis sekretorius Irvin C. Scarbek kaltinamas, kad šių metų pavasarį lenkų įstaigoms perdavęs slaptą dokumentą, kuris vadinosi "JAV politikos Lenkijos atžvilgiu analizė už pastaruosius ketverius metus".

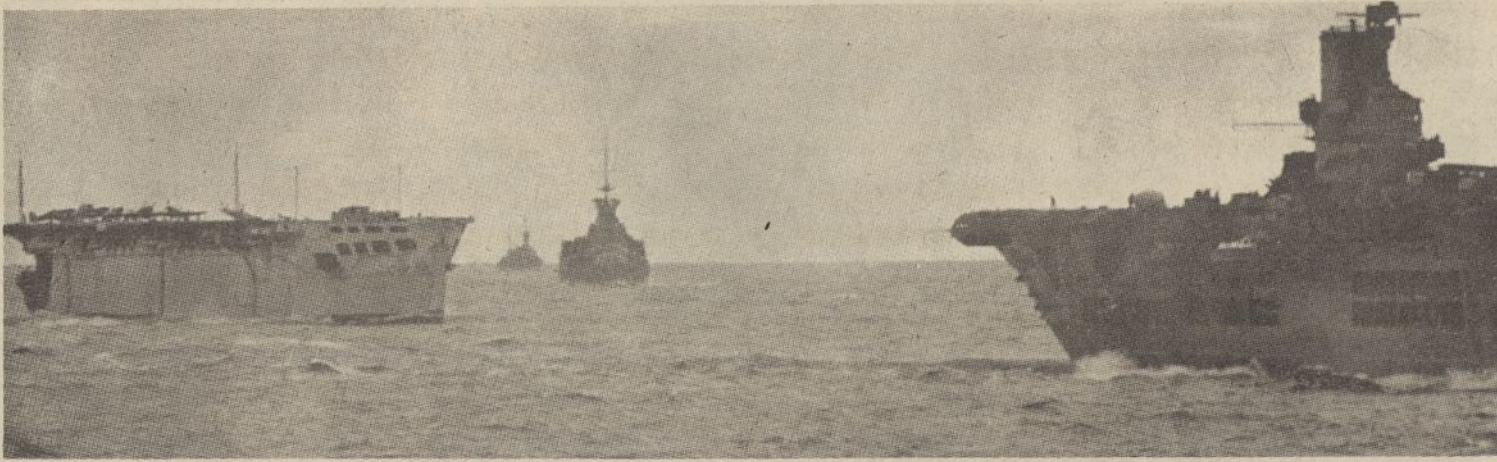
Federalinis teismas pradėjo svarstyti iš Vilkaviškio kilusio sovietų šnipo dr. Robert A. Soblen - Sobolevičiaus bylą. Jis kaltinamas, kad sovietams teikęs karines žinias per pastaruosius 20 metų. Jo brolis Jack Soblen už šnipinėjimą sovietams nu-teistas 1957 metais.

Roberto Soblen - Sobolevičiaus gynėjai reikalauja bylą atidėti dėl kaltinamojo ligos, bet teisėjai tą reikalavimą atmetė.

Iškilmingame liūdnyjų birželio įvykių minėjime Clevelande, kurį organizavo pabaltiečių komitetas, uždegant žvakutes buvo prisiminta žuvusieji ir nukankinti pabaltiečiai, sovietams užgrobęs Pabaltijo valstybes. Nuotraukoje latvaitė, estaitė ir lietuvaitė dega žvakes. Užpakaly gieda jungtinis pabaltiečių choras vadovaujamas A. Mikulskio.

V. Pliodžinsko nuotrauka

MALTOS VILKSTINĖ (4)

PSICHOLOGINĖ KORTA, PRIEŠ AMERIKIEČIUS

Nelaimingu sutapimu, tie du laivai, kurie pagaliau pasiekė Maltą, gabeną tuos pačius produktus -- iš viso tik 15,000 tonų. Jų galėjo pakakti maždaug vienam mėnesiui.

Gubernatoriaus Gorto kruopščių pasiruošimų dėka laivai galėjo būti tuoj pat iškrauti. Bet būklė saloje liko tokia pat beviltiška, kaip ir anksčiau. Tai paskatino gubernatorių Gortą paskelbti atvirą žodį gyventojams, atidengiant gryną tikrovę:

"Aš turiu jums atvirai prisipažinti, ką mums reiškia tik dviejų laivų atplaukimas. Mes pergyvenome sunkius laikus, ir ateitis mums neša nemažiau nusivylimų. Bet neužmirškime, kad istorijoje buvo daug apsupimų, kurie buvo garbingai laimėti. Jūs sunkenis bus mūsų likimas, jį didesnio triumfo kada nors sulauksime.

"Mes žinome, kad mūsų maisto normos yra mažos ir negali būti dar labiau mažinamos, ir jos jau nebebus mažinamos. Tai reiškia, kad mes žinome datą, kurią galima pavadinti "galutine data". Aš dabar negaliu paaiškinti, ką ta "galutinė data" turi reikšti, nes priešas klausosi ir tuo būdu gali patirti daug dalykų, kuriuos norėtų patirti bet kokia kaina, bet aš galiu jus užtikrinti, kad bus daroma visa naujais ištekliais gauti, dar nespėjus senųjų sunaudoti..."

Gubernatorių Gortą žodžiai visiškai atitiko tiesą. Sekanti vilkstinė buvo jau planuojama. Ji turėjo į Maltą atplaukti rugpiūčio vidury. Gubernatorius

Gortas buvo išskaičiavęs, kad turimų produktų išteks ligi rugpiūčio pabaigos. Malta žūtų, jei toji vilkstinė neprasisveržtų!

Viduržemio jūros vilkstinė turėjo išvystyti mažiausiai šešiolikos mazgų vidutinį greitį, kad nebūtų iš anksto pasmerktas žlugimui. Bet britų prekybos laivyne nebūvo nė vieno naftos tanklaivio, kuris plauktų greičiau, negu 12 mazgų.

Ir tai atrodė nenugalima kliftis, planuojant lemiamą vilkstinę Maltai išgelbėti. Nes ką būtų padėję, kad karo laivynas paskirtų pačius stipriausius vienetus tos vilkstinės apsaugai, jei tanklaiviai nepajėgtų išlaikyti minimalinį greitį. O tanklaiviai buvo pati svarbiausioji vilkstinės dalis, nes priešas galėjo priversti sąją kapituliuoti netik dėl maisto, bet ir dėl lėktuvų degalų stokos.

Ir taip Sir Ralph Metcalfe, tanklaivių flotilės viršininkas, viename karo kabineto posėdyje iškėlė klausimą, ar nereikia panaudoti visas priemones, kad iš amerikiečių gaus bent vieną ar du tanklaivius.

Niekas nenorėjo tikėti, kad tai pasisektų. Nes jau prieš tai Winstonas Churchillis asmeniškai kreipėsi į prez. Rooseveltą tuo reikalu, ir amerikiečiai pareiškė, kad tanklaivių trūksta jiems patiems. Todėl reikėjo dar labiau abejoti, ar amerikiečiai skolinų savo tanklaivius tokiame nepaprastai pavojingame žygiui, koks buvo planuojamas. Nepaisant tų abejonių, karo kabinetas nusprendė, kad Sir Ralph turės

dar kartą pabandyti savo laimę Washingtone.

Britų tanklaivių flotinės viršininkas buvo jau kartą su tokia misija lankęsis Amerikoje prieš kelis mėnesius. Ta proga jis užsuko ir pas vadovaujančius Texas Oil Company direktorius, Texas Oil turėjo pasaulio moderniausių ir greičiausių tanklaivius.

VAKARIEČIŲ PLANUOJAMA GYNYBOS LINIJA PIETRYČIŲ AZIJOJE

Net nuoširdūs ir tvirti JAV viceprezidento Johnsono pažadai, pareikšti Pietryčių Azijos kraštuose, nepuslėpė fakto, kad Amerika jau apsipratusi su pralaimėjimo ir pasitraukimo iš Laosso mintimi.

Tuo pat metu ir generolas Lemnitzer, Jungt. Štabų viršininkas, pareiškė, kad amerikiečiai politika turinti naują sunkų uždavinį -- sukurti naują gynybos liniją Pietryčių Azijoje. Tą liniją, kaip dabar ryškėja, sudarys Tailando ir Pietų Vietnamo sienos, kurios, kai tik Laosas bus neišvengiamai padalintas arba atiduotas "neutralistams", susidurs su didesne komunistine infiltracija ir subversija.

Valstybės sekretorius Rusk faktiškai kapituliuoja, prieš pra-

VIRSUJE: Priešo laivyno apgultą Maltą tik dviem anglų laivams pavyko pasiekti ir nuvežti išbadėjusiems gyventojams maisto...

Tuo metu britas aptiko silpną vietą amerikiečių sąžinėse. Dabar Sir Ralph nusprendė panaudoti visas priemones, kad tą silpnąjį punktą pavertus savo pergale.

Vienas Texas Oil direktorių buvo asmeninis Hermann Goeringo draugas. Todėl prieš karą

sidedant keturiolikos valstybių konferencijai, kai jis, britų ir prancūzų spaudžiamas, sutiko į konferenciją lygionis teisėmis įsileisti ir komunistinę delegaciją.

AR LAOSAS VERTAS KARO?

Ar dar kam belieka abejonių, kad komunistai, to pripažinimo padrausinti, ir toliau ignoruos ginklų paliaubas, kautynėmis plėsdami savo užgrobtuosius plotus? Devynis dešimtadalius konferencijos sprendimų sudarys jau įvykių faktų pripažinimas, nes visi ženklai rodo, kas paskartuos 1954 metų konferencijos kompromisų istoriją, kada Vietnamas buvo padalintas į komunistinę ir nekomunistinę dalis.

Laoso lyderių viltys ir pagaidavimai čia vaidina antrinę rolę. Pagaliau ir anuo metu nei P. Vietnamas, nei JAV nepasirašė 1954 metų formulės, kurią sulgo Prancūzijos premjeras Mendes - France ir komunistinė Kinijos premjeras Ču En-lai Indokinijos karui baigti. Žinoma, reikalo verčiami, jie pritarė krašto padalinimui paremtam susitarimui, nes tebuvo tik viena alternatyva -- tęsti beviltišką ir nepopuliarią karą.

Ta pati situacija dabar yra susidariusi ir Laose. Ar Laosas yra vertas karo? JAV pastaruoju metu, nepaisant gražių žodžių ir gausiai teiktos pagalbos, nusprendė kad jis nėra vertas.

PADALINIMAS AR NEUTRALIZAVIMAS?

Paradoksą sudaro tai, kad tiek Tailando maršalas Sarit, tiek P. Vietnamo prezidentas Diem pritaria tai pačiai idėjai, kurią greičiausiai puoselėja Kinijos komunistai, Šiaurės vietnamiečiai ir Pathet Lao -- krašto padalinimui vietoj neutralios, "nepriklausomos", koalicinės vyriausybės.

Sarit ir Diem tiki, kad neutrali centrinė vyriausybė, su joje sėdintiais komunistų ministrais, tuoj patektų komunistų dominacijon ir visą kraštą "demokratijos vardan" galėtų užgrobti komunistai. Įslinkybės rodo, kad tie būklavimai yra pagrįsti.

Iš komunistų pusės gi nepastebima jokio noro net ir laikinai atsisakyti bent vieno jų rankas patekusio kvadratinio metro. Be to, "neutralioje" vyriausybėje gali kilti keblų kivirčių dėl sovietų gabenamų ir "Asocijų lygumoje" kraunamų ginklų, kurie faktiškai yra skirti partizaninio karo išplėtimui Pietų Vietname. Komunistams Laosas juk tėra tik priemonė P. Vietnamo tikslui pasiekti.

Ten JAV ir SEATO politika, po vadinamo "neutralizmo" pergalės Ženevoje, turės pergyventi tikrai sunkų bandymą. "Laoso mūsų mes pralaimėjome", vienam Vakarų laikraštininkui at-

minėtoji bendrovė buvo užsakiusi keletą tanklaivių statydinti Vokietijoje. 1941 metais Amerikai įstojus į karą prieš ašį ir krašte vis didėjant priešvokiškoms nuotaikoms, šis direktorius su savo simpatijomis naciams atsidūrė gana keblioje būklėje.

Sir Ralph skaičiavo, jog jis įtikinsias amerikiečius, kad iš vienos pusės toji draugystė su Goeringu, iš antros pusės atsisakymas britams skolinti laivus gali būti britų visuomenei išaiškinta, lyg amerikiniai naftos magnatai ir dabar tebesimpatizuotų naciams. Todėl Sir Ralph telegrafavo į Washingtoną britų laivyno misijos šefui Sir Arthur Salter, kad jis turės tą psichologinį kozerį reikiamu momentu tēkšti ant stalo.

Ar Sir Arthur tikrai tą kortą panaudojo, niekada nepaaiškėjo, bet žinoma, kad amerikiečiai staiga suminkštėjo ir britų laivyno misijos šefui staiga pažadėjo paskolinti vieną arba net ir du tanklaivius.

Vienas jų, pakrikštytas "Kentucky" vardu, kaip žinoma, žuvo pirmosios vilkstinės žygio metu. Dabar britai reikalavo antrojo. (Bus daugiau)

vių, kurių daugumas paruošta amerikiečių specialioje stovykloje Okinavoje.

Tą amerikinę "specialios kovos grupę" sudaro parinkti karininkai ir puskarininkai iš penkių kraštų, kuriuose susiduriama su įvairiais džunglių kautynių būdais. Intensyvus jų apmokymas apima, tarp kita ko, išsotkinimą parašutais iš nedidelių aukščių, artimas kaitynes, sabotažą, psichologinį karo vedimą ir žinių rinkimą.

Vietnamiečių "stebėtojų grupė Nr. 1" šiuo metu veikia komunistų partizanais užkrėstoje centrinėje Vietnamo dalyje ir Kambodijos pasienyje, kur likviduojamos komunistų tiekimo bazės ir įgyjama praktiškos patirties eventualiam partizanų priešpuiui į Šiaurės Vietnamą -- toks puolimas po Johnsono ir Diemo pasitarimų jau esąs aprobuotas.

PARTIZANŲ OFENZYVA PER DIRBTINĘ SIENĄ

"Psichologijos" specialistai dabar bando laimėti paramą ūkininkų, kurie kentėjo nuo Vietnamo (komunistų) teroro. Ta grupė bando įtraukti į aktyvią kovą ir žinių telkiamąjų kalnų tautelių vyrus, kuriems nėra pagrindo pamilti komunistus.

Grupės sąstate yra būrelis amerikinių karo specialistų, kurie, reikia manyti, lydės pietų vietnamiečių ir prasieržimuose į šiaurinį Vietnamą...

Pietų Vietnamo partizanų ofenzyva per dirbtinę sieną turės būti staigi ir sujungta su sabotažo veiksmiais bei stipria propagandine akcija. Partizanų eilės, kur tik įmanoma, bus papildomos iš buvusio šiaurinio Vietnamo gyventojų tarpo. Tikima, kad tuo būdu stipriai pakeltos P. Vietnamo armijos nuotaukos, nes tos pačios karo sąlygos bus permestos ir į priešą stovyklą.

PRIKLAUSO NUO DIEMO

Tikima, kad viceprez. Johnson skatino prezidentą Diemą šiek tiek sušvelninti savogriežtą režimą ir įvesti demokratines reformas, pagaliau parlamente leidžiant ir pozityvią "opoziciją". Prez. Kennedy tai nurodė, kaip vieną iš pagrindinių padidintos pagalbos sąlygų.

Jei maršalo Sarito autokratija Tailande atitinka tos tautos nuotaukas, tai Diemo būklė Pietų Vietname yra skirtinga: Saigone ir kituose P. Vietnamo miestuose jaučiama inteligentijos opozicija, ir ta inteligentija iš esmės yra antikomunistinė.

Jei Diem ir toliau vengs tą gana stiprią opoziciją pripažinti ir suteikti jai platesnes politines teises -- tuo atveju ir visi planuojami partizanų priešpuoliai nepadės Amerikai sukurti naujos ir pastovios gynybos linijos suskilusioje Pietryčių Azijoje.

THE STROH BREWERY COMPANY • DETROIT 26, MICHIGAN

TURĖSITE PIKNIKĄ? nusipirkite dešreles... nusipirkite bulkutes... nusipirkite visus prieskonius... nusipirkite Stroh's -- dėžėmis!

TURĖSITE BALIŲ? nusipirkite sausainius... nusipirkite pretzels... nusipirkite skanėstus... nusipirkite Stroh's dėžėmis!

Pirkite Stroh's...dėžėmis!

taip, nesvarbu kokie yra jūsų saulėti planai, dėžės Amerikos vie-
mintelio ugnim virto alaus pridės gerą skonį geram laikui. Visada
pirkite Stroh's dėžėmis!

POPULIARIOMIS
KAINOMIS... VISUR!

KUR PRALEISTI ATEINANČIAS ATOSTOGAS!

Maloniai kviečiame atvykti į saulėtą Cape Cod. Mass ir praleisti savo atostogas L u š i ų ir V e i t ų viloje

"M E Š K A"

42 Beach Street
Monument Beach, Cape Cod, Mass.
Tel. Buzzards Bay, PLAZA 9-3251

VILA MESKA tikram poilsiui, be rūpesčių siūlo:

- Erdvią ir ramią aplinką • Didelius ir jaukius kambarius • Gerą ir gausų maistą • Pliažas pasiekiamas per 5 min. pėsčiomis • Silver Beach pliažas per 10 min. automobilių • Vasarotojus be automobiliu nuveža ir parveža savininkai • Vaikams rengiami pavakarioliai su lietuviška programa • Tėvams išvykus vakarais prižiūrimi vaikai • žuvavimas geras jūroje ir ežerėliuose.

SEZONO PRADŽIA BIRŽELIO MĖN. 17 DIENĄ.

Kainos neaukštos. 15% NUOLAIDA vasarojan-
tiems nuo birželio 17 d. iki liepos 8 d. ir nuo
rugsėjo 2 d. iki sezono uždarymo.

DIRVA

— THE FIELD —

Established in 1915
6907 Superior Avenue
Cleveland 3, Ohio
HEnderson 1-6344

Prenumerata metams: \$10.00 • Laikraštis išeina tris kartus savaitėje: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, išskyrus šventes.

Redaguoja: B. Gaidžiūnas, V. Gedgaudas ir J. Palukaitis
• Redakcinę kolegiją sudaro: P. Bastys, E. Čekienė, R. Mieželis, V. Rastenis ir St. Santvaras.

Lithuanian Newspaper • Issued in Cleveland every Mon., Wed., and Fri. except in case of Holidays • Published by American Lithuanian Press Radio Ass'n VILTIS, Inc. (Non-profit) • Editor-in-chief: B. Gaidžiūnas • Subscription per year: \$10.00. Single copy 10 cents • Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio.

Maskvos atrinkti važiuoja

Prieš kelias dienas gavau laišką iš vieno pažįstamo Dirvos skaitytojo, kuriame jis skundėsi, jog jo norai apilankyti Vilnių, negali išsipildyti. Esą, gavęs pranešimą, kad jis į Vilnių dabar dar negalėsįs nuvykti.

Toliau, tame pačiame laiške, tas skaitytojas rašo, kad jis žinąs, kas iš jo apylinkės tokiuos kelionės leidimus gavo. Tie gavusieji arba yra visiškai raudoni arba gerokai ružavi. Kitokių jis nežinąs.

Siomis dienomis jau ir komunistiniuose, lietuvių kalba leidžiamuose laikraščiuose, pasirodė pranešimai, kad tokios ekskursijos į Lietuvą jau vėl pradeda vykti. Net ir kai kurios pavardės suminėtos. Tik jos, kol kas nieko daugiau negali pasakyti, negu yra parašęs minėtas mūsų skaitytojas: visiškai raudoni arba gerokai ružavi. Ir jie visi stropiai Maskvos rankų atrinkti, kad iš jų kelionės Maskvai kokia nors nauda būtų.

Iš praėjusiais metais į Lietuvą keliavusių žinome, kad ir iš stropiai atrinktų, atsirado vienas kitas, kurie grįžę teisybę pasakė ir net laikraščiuose parašė. Žinoma, tokiuos tuoj šoko visai niekinti, kapitalistų tarnais ir net išdavikais vadinti. Neabejojame, kad ir iš šiais metais vykstančiųjų atsiras tokių, kurie nebus akli tarnai ir grįžę nevengs pasakyti teisybės.

Iš kai kurių šaltinių mes esame painformuoti, kad šiais metais, leidimus gavusieji Lietuvą aplankyti, yra parinkti iš trijų kategorijų. Pirmoji — senieji ateiviai, kurie Lietuvą apleido caro priespaudos metais, kada Lietuvoje buvo "ir tamsu ir juoda". Antroji kategorija — čia gimę, čia suaugę, bet Lietuvos niekad nematę. Ir trečioji — patį nepavojingiausioji, tai maži vaikai, vykstantys su tėvais. Esą, leidimų nėra gavę tokie, kurie Lietuvą yra apleidę jau Nepriklausomybės laiku, ypač po 1930 metų ir dabartinę būklę lengvai gali palyginti su buvusiąja.

O ką jau kalbėti apie tuos, kurie iš Lietuvos yra išvykę paskutiniojo karo aplinkybėmis. Tiesa, trejeta atvejų praėjusiais metais yra buvę, bet tai specialios išimtys. Ir, greičiausia, kad šiais metais jos jau nebus pakartotos. O nebus pakartotos todėl, kad tų asmenų kelionės Maskvai nebuvo naudingos.

Iš Vilniaus gautas laiškas sako, kad tokių ekskursijų sutikimui okupacinė valdžia neriasi iš kailio. Specialistai sudarinėja maršrutus, o juos turi tvirtinti ne bet kas, bet Maskvos specialiai priskirtas atstovas. Žodžiu, sutikimo ir priėmimo vaidinimams rolės iš anksto rūpestingai paskirstomos, jas visi turi gerai išmokti ir įtikinančiai vaidinti. Neužmirštas nė iš okupantų malonės prezidento titulą nešiojantis Justas Paleckis. Jis turės tarp ekskursantų nuolatos rodytis ir jiems prakalbas sakyti, kaip ten gera gyventi.

Jau praėjusiais metais esame minėję, kad iš tokių ekskursijų Maskva daugiausia tikisi sau palankios propagandos, todėl rūpestingai atsirenka sau patikimiausius. O juos nuvežus, kaip mums iš Vilniaus yra rašę, nori "tiesiog ant rankų nešioti ir jei galėtų, tai gerimų net per abu galus įpilti, kad tik apie komunistinę santvarką vėliau gerą žodį sakytų".

Taip, į Lietuvą naujos ekskursijos vyksta. Bet vyksta tik Maskvos rankų rūpestingai atrinktos. O kokia iš jų nauda — jau praktikos turime.

B. G.

Lietuvaitės Telšių kapinėse prie Rainių kankinių kapo. Fotografuota 1956 metais.

TAI ATŠITIKO PRIEŠ 20 METŲ

Taip buvo surasti Rainių kankiniai

Pasikalbėjimas su žmogumi, kuris pirmas juos surado

Prieš dvidešimt metų mūsų Tėvynėje buvo baisios ir kruvinos dienos. Kiekvienas Lietuvos kampelis buvo apiaistytas krauju nekaltų kankinių, ar tautos laisvės ginti spontaniškai sukilusių laisvės kovotojų -- partizanų. Nuo 1941 m. birželio 22 dienos visa Lietuva skendė dūmuose, ugnyje, kraujuje, aimanose ir neišpasakytame ryžte vėl atgauti laisvę, kurią buvo sutremę svetimųjų gaujos, atsisakiusios iš Rytų.

1941 m. birželio 22 rytą prasidėjus karui su nacine Vokietija, barbariškųjų okupantų žvėriškumas jau nebeturėjo jokių ribų. Prasidėjo beatodairinės nekaltų žmonių žudynės, kruviniausios apvainikavusios vienerių metų bausių enkavedistų terorą. Istoriškieji mongolų Džingis Khano siautėjimai buvo tikrai nulis prieš dvidešimtojo amžiaus rytų barbaro nusiaubimus.

Tikrai mūsų Tėvynė būtų virtusi vienu ištisu ir baisiu kankinių kapynu, jeigu pati beginklė tauta nebūtų visuotinai sukilusi gintis nuo baisiųjų barbarų. Tų dienų sukilusieji laisvės kovotojai jau nebežinojo kas yra baimė. Nepaprastu ryžtingumu bei didžiu kovos dvasios užsidegimu išgelbėjo dar likusią neišdeportuotą į Sibiro taigas tautos dalį. Bolševikai jau nebeturėjo laiko visuotinam siautimui, nes iš namų, krūmų ir kiekvieno patvorio į juos pasipylė partizanų kovos ugnis. Skubiai išnešė savo skudurus ten, iš kur ir buvo atėję...

Tačiau, kad ir skubiai besitraukdami, bolševikai dar spėjo pralieti nemažai nekalto kraujo. Rainiai, Panevėžys, Pravieniškes, Kretinga ir daugybė dar kitų vietų paliks amžinai mūsų istorijoje, kaip liūdnieji paminklai bolševikinių barbarų siautėjimo.

Savo kruvinumu ir bestijiskumu Rainių miškelio tragedija yra viena iš pačių baisiausių, liūdniausių, kas ištikrųjų yra tasai komunistizmas...

Chicagoje teko susitikti vyrą, kuris pirmasis išaiškino Rainių miškelio tragedijos paslaptį. Tai Juozas Petkus - Petkevičius, telšiškis, buvęs žemaičių teatro aktorius. Jis pirmomis sukilimo dienomis su kitais laisvės kovotojais užėmė Telšių kalėjimą.

Birželio 22 dienos rytą, apie 9 val. bolševikų tankai apsupo Telšių kalėjimą. Tankai nestabdė motorų užimo. Okalėjimo kieme, už aukštų mūrų, vyko baisios scenos. Kalėjimo sargybos būstinėn buvo įvedami politiniai kaliniai po vieną, surišamos rankos virvėmis ar vielomis ir įsakoma nelaimingajam garsiai šaukti raidę "A". Kaliniui išsižiojus, kalėjimo prižiūrėtoja Jovana Balniškaitė jį mikliai pažabodavo išilgai supiaustyto, tvirto lininio kalėjimo rankšluosčio juosta, tvirtai ją suverždama ir surišdama ant kaklo

Tokį pažabotą ir surištą skubiai stūmė į kiemą ir čia NKVD kareiviai sugriebė metę į sunkvežimį, kaip kokį malkų pagalį, prieš tai dar šautuvo buoželėkirs-

nys. Neturėjome didelės vilties su šautuvais ir revolveriais atsilaukyti prieš tankus, todėl iš kalėjimo pasitraukėme. Prieš tai, jau kaip kalėjimo viršininkas,

Juozas Petkus - Petkevičius, dabar gyvenąs Chicagoje, mūsų bendradarbiui papasakojo, kaip prieš 20 metų jis surado Rainiuose nukankintus lietuvius patriotas.

dami į galvą, kad nelaimingasis jau neberėktų...

Taip sumetę kalinius, it kokius rąstus vienas ant kito, sunkvežimius apkaišę eglaitėmis, kad niekas nematytų, išvežė juos už miesto. Telšiškiai tada nežinojo ir nenujautė, kas tuose sunkvežimiuose buvo...

Birželio 23 d. Telšių žemaičiai sukilėliai užėmė kalėjimą. Bet politinių kalinių jau nebeturėjo. Jų kameros buvo tuščios, plačiai atvertomis durimis į mirtingą kalėjimą buvo palikti tik kriminaliniai kaliniai. Raštinėje buvo didelė betvarkė. Dešimtoje, tuščioje kameroje sukilėliai rado krūvą aliumininių bliūdėlių, kuriuose kaliniams buvo duodamas maistas. Ant vieno tokio bliūdėlio vienele, ar spilka buvo išgraviruoti žodžiai: "Kaip briedžiai trokšta šaltinio vandens, taip trokštame mes laisvės..."

--Ar puldami kalėjimą jūs žinojote jo vidaus dislokaciją? --Žinojome. Nepriklausomybės laikais Telšių kalėjime aš ištarnavau dešimtį metų, -- sako Juozas Petkus. -- Bet kalėjimą tą dieną neilgai teišlaikėme savo rankose. Buvo pranešta, kad į Telšius artėja besitraukiančių bolševikų tankų dalis

įsakiau kriminaliniams kaliniams ramiai, nesilausti lauk, pažadėdamas, kai grįšime, visus tvarkingai paleisti, o jei išbėgios -- vistiek visus sugaudysime... Pats netoliese, sodo agrastyuose pasislėpęs sekiau, kas čia dėsia?

"Pravažiuoja" bolševikai neilgai Telšiuose šeimininkavo, tačiau tuo laiku kriminaliniai kaliniai spėjo išsilaužti iš kalėjimo. Neužilgo kalėjimas vėl buvo sukilėlių rankose.

--Antrą kartą sugrįžę, jau radosime visuotiną chaosą kalėjimo raštinėje. Viskas suversta, sudraskyta. Mat, kriminaliniai kaliniai ieškojo savo bylių...

--pasakoja P. Petkus.

--Kaip išaiškino politinių kalinių likimą?

--Seniau išvežtieji politiniai kaliniai buvo tvarkingai "atžymėti" knygoje: tas į Vorkutą išvežtas, tas į Kazakstaną, Irkutską, tas vėl prie Pečioros ar Lenos... Besidairydamas aplinkui, pamačiau kampe numestą kažkokį suglamžytą popieriaus gniužulą. Ištiesęs jį, pamačiau paprastu paišeliu surašytas septyniolikos trijų kalinių pavardes. Ir daugiau nieko: nei kur jie padėti, nei kada... Emiau tyrinėti, kieno ranka čia rašyta?

LAISKELIS KNYGOS REIKALU

Londono "Nida" pernai išleido mano Vilniaus darbo atsiminimų (Dėl mūsų sostinės) I dalį, o dabar ji jau turi spaudai parengtą ir II dalį. Beliko dar parengti III dalį. I-ajai ir II-ajai daliai gavau naudotis tam labai man reikalingu mano vilnietišky lenkų kalba straipsnių rinkiniu, kurio Vilniuje išleidau 4 dalis, o paskiau Kaune dar dvi dali. Rinkinio antraštė: Na posterunkuwilenskim (Vilniaus sargyboje). Štai III atsiminimų daliai man reikalingos to rinkinio V ir VI dalys, tariamai Vilniuje išleistos 1922 m., bet ištikrųjų išspausdintos Kaune V. d. 1935 m. ir VI d. 1936 m. Jeigu kuris mano tautiečių aptiks pas save katrą jų jų ar net abi dalis, labai prašyčiau jas man paskolinti, kuriomis pasinaudojęs sveikas jas grąžinsiu labai dėkingas.

Taip pat labai man reikalinga garsaus Vilniaus advokato Tado Vrublevskio parengtoji, tik jo nepasirašyta knygelė Prasa Litewska w Wilnie przed sądem i rzędem "Litwy Środkowej", Kaunas 1921 m. Tai Vilniaus lietuvių spaudos bylos ir pabaudos 1920-1921 m. Už šios knygelės paskolinimą irgi būčiau dėkingas.

Šį laišką siunčiu "Naujienuoms", "Draugui", "Darbininkui", "Dirvai", "Sandarai" ir "Vienybei", prašydamas paskelbti.

Mykolas Biržiška,
Los Angeles

Iš surasto algalapio aiškiai nustatiau, kad sąrašą sudarė Telšių komjaunuočiai, buvęs kalėjimo sekretorius Žutautas.

--Bet, deja, jo jau nebebuvo...?

--Buvo, kaip ne... Partizanai jį jau buvo pagavę ir padėję ten, kur pirm jis kitus laikė... Įsakiau arvesti tą Žutautą. Pradžioje gynėsi, išsisukinėjo, kad nieko nežinąs, ne jis rašęs, stačiai prisiekinėjo esąs nekaltiausias avinėlis... Bet trumpai priremtas prie sienos ir skaičiuojant jo likimą iki trijų... nebeleido ištarti "trys..." Pasakė, kad jie išvežti ir likviduoti Rainių miškelyje, netoli nuo Telšių. Birželio 24 dieną ten ir nuvykome su prokuroru Antanėliu ir kitais pareigūnais. Iš duobių dar kyšojo negyvųjų rankos ir kojos... Visas Rainių miškelis dvokė krauju, kaip skerdykloje... Matėsi palikti dar ir kai kurie kankinimo įrankiai, jų tarpe ir elektros motoras ant ratų...

--Kaip atrodė lavonai juos atkasus?

--Baisiai! Pirmiausiai buvo apvalyti nuo žemių. Kiekvieno galvos kiaušas buvo sutrupintas ir kiekvieno veidas būtinai suplokštintas. Visų akys iš skausmo buvo iššokusios. Kankinių kojų ir rankų oda buvo numauta. Kitų dar kabojo prie rankų ar kojų... Kaip nustatyta, oda buvo plinkinama verdančiais kopūstais, o paskui numaunama... Lyties organai nupiauti ir sukišti į burnas... Visa tai kankiniai turėjo iškentėti dar būdami gyvi, tik jau paskui, egzėkucijai baigiantis, jų galvos tebuvo sutraiskytos... Kaip tyrinėjimui nustatė, kalėjimo gydytojas Gutmanas nuo kankių mirštantiesiems leido tam tikrus "šatus", kad tik greit nemirtų ir kuo ilgiau būtų galima pratęsti nelaimingųjų bausius kentėjimus...

--Ar prie Rainių bausios tragedijos prisidėjo ir vietos lietuviai komunistai?

--Kas be šitų mėšliavalių apsieis... Kaip paaiškėjo, dar Telšių kalėjime juos žabojant, ten buvo ir visa Telšių kompartija, kaip Ročkus ir kiti.

--O Rainių kankiniuose ar kas iš lietuvių dalyvavo?

--Taip, dalyvavo kalėjimo prižiūrėtojai: Vaitkus, Plungės batšiuvis Žalimas, Kabailla ir jau minėtoji Jovana Balniškaitė. Kabailla buvo pagautas jau netoli Šiaulių dar kruvinais rėbais. Jis

(Nukelta į 4 psl.)

dovanos ★ taupytojams ★

PADĖJUS \$500.00 AR DAUGIAU BIRŽELIO MĖN.
DUODAME ŠIĄ DOVANĄ

KAS DU MĖN.
DUODAMOS
VIS NAUJOS
DOVANOS.

5 1/4 %

mokame už
ilgalaikės
taupmonas!

DARBO VALANDOS:

pirm. 9 iki 5 v. v.
antr. 9 iki 5 v. v.
trečiad. — uždaryta
ketv. 9 iki 5 v. v.
penkt. 9 iki 5 v. v.
šešt. 9 iki 1 v. p.p.

JOSEPH F. GRIBAUŠKAS, vadovas

ST. ANTHONY SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

1447 S. 49th COURT, CICERO 50, ILL./BI 2-1397, TO 3-8131

ŽEMAIČIŲ 'DAINŲ ŠVENTĖ' PRIEŠ 75 METUS

Kai gegužės pradžioje Dainų šventės bilietus iš spaustuvės atvežė į būstinę, juos tuoj perėmė finansų ministras Teodoras Blinstrubas su savo leitenantais. Žinoma, tuoj prasidėjo skaičiavimas, tikrinimas. Leitenantai skaito, o pats ministras tik bado į plane pažymėtas vietas pašėliu. Skaitė, skaitė, o kai suskaitė, tai aiškiai bilietų trūksta... Trūksta dvylikos bilietų ložėse, balkonuose irgi trūksta...

--Vyrų, tai skandalas! Aiškiai trūksta bilietų... -- išskėte rankas išdininkas.

--Reikia skaičiuoti iš naujo... -- pasiūlo nekuri leitenantas.

Ką kitą veiksi, skaičiuoja iš naujo. Vėl skaito, skaito, o kai suskaitė, tai bilietų beš... per daug.

--Vėl skandalas... -- jaudinasi finansų ministras. -- Bilietų prispausdino daugiau, negu salėje yra vietų... Žioplai...

--Reikia dar kartą skaityti iš naujo... -- pasiūlo Z. Dailidka.

Taigi, skaityti vėl iš naujo. Lengva pasakyti. Bet tas skaitymas kiekvieną kartą užima virš dviejų valandų laiko... Bet vėliau kompanija prisiuntė oficialų, notaro patvirtintą raštą, kiek tikrai ir kokių bilietų atspaus-ta.

Šitieji skaitymo vargai mangyvai priminė dideliai nelemtus nuotykius šauniame Liepojos mieste, kur suplaukdavo laivai iš viso svieto. Žinoma, tai atsitiko ne vakar ir ne užvakar, bet prieš kokius septyniasdešimts penkerius metus.

Tais metais baisiai gerai linai užderėjo kaikuriose Žemaitijos vietose, ypač Budvietės, Ersios, Šatraminių ir kituose sodžiuose. O stebuklingiausiai užderėjo mano budvietiškiui bočeliui, kuris taip pat buvo vardu Albinas. Pasakodavo, kad linai geriausiai užderėdavo "skarba-vų", arba, kaip mes dabar jau sakome, -- valdiškų miškų pro-švaistėse. O mano bočeliaus vienkiemis kaip tik ir buvo "skar-bavų" medžių apsuptas. Sako, tada dar buvusios neišpasakytos medės aplinkui. Tais metais linai buvo tokie, kad įėjus žmogaus

ALBINAS VALENTINAS

nebesimatę. Tekę dėti kartes ir gelbėti, kad nesukristų...

Kad Dievas davė, tai dar ir dryptelėjo. Todėl tuojau po Trijų Karalių budvietiški ir ersi-liškiai susitaisė važiuoti su linais į Liepoją. Žinoma, galėjo parduoti ir Jonkeliui, Skuodo žydeliui, bet šis, sako, labai žyz-davo, brokydavo ir pigiai temokė-jo. Ejo per "svietą" gandai, kad paties Liepojaus "kupčiai" daug brangiau moką už linus. Todėl abiejų kaimų vyrai susitarė linus vežti tiesiai į Liepoją, juoba, kad tada žiemos kelias buvęs kaip stalias.

Žius ir kažkokius skaičius. Vie-niems nugaron prašė tik vieną mėlyną kryžių, kitiems po du, o mano bočeliui užbrėžė net tris kryžius kailiniuose ant nuga-ros...

Kai jau linus išskrovė didelė-se stoginėse (sako, nepalyginsi su Skuodo Jonkelio stogine), ta-da poneliai mūsiškius žemaičius nusiavedė į "kontorius". Ten la-bai dailios merginos liepusios mūsiškiams atsukti nugaras ir iš tų kryželių kažką rašė į po-pieras. Paskui su tomis popie-romis reikėję eiti pas "kasie-rių". Šis tik skaitęs auksinius ir žėręs mūsiškiams į kepurės. O mano bočeliui net su kaupu pripylęs pilną didelę zuikinę ke-stalas.

TEODORAS BLINSTRUBAS, II Dainų Šventės vicepirmininkas ir išdininkas.

RAINIŲ KANKINIŲ...

(Atkelta iš 3 psl.)

ir pasakė, kas iš lietuvių dalyva-vo RAINIŲ žudynėse. Jį partizanų teismas nuteisė mirties bausme. Kiti žudikai pabėgo su enkavedis-tais.

--Kas buvo ta Joana Balniš-kaitė?

--Pirmiau buvo gana rami Tel-šių mergina ir nebloga aktorė --mėgėja. Ypač jai sekėsi vai-dinti geraširdės motinos roles... Paskui susiplakė su komunis-tais, įstojo kalėjiman tarnauti, o po RAINIŲ žudynių pabėgo su rusais. Girdėti, kad dabar vėl siaučia Telšiuose...

--Kiek kankinių buvo atkasta RAINIUOSE?

--73 ir 3 lavonai rasti nukan-kinti Džiūginėnų dvare. Bet jų pavardės buvo nelietuviškos ir spėjama, kad tai buvo raudonar-miečiai. Taip pat RAINIŲ nukan-kintųjų sąrašuose rastos trys ne-lietuviškos pavardės. Tur būt, irgi raudonarmiečiai... Visi nu-žudytieji buvo užkasti keturiose duobėse.

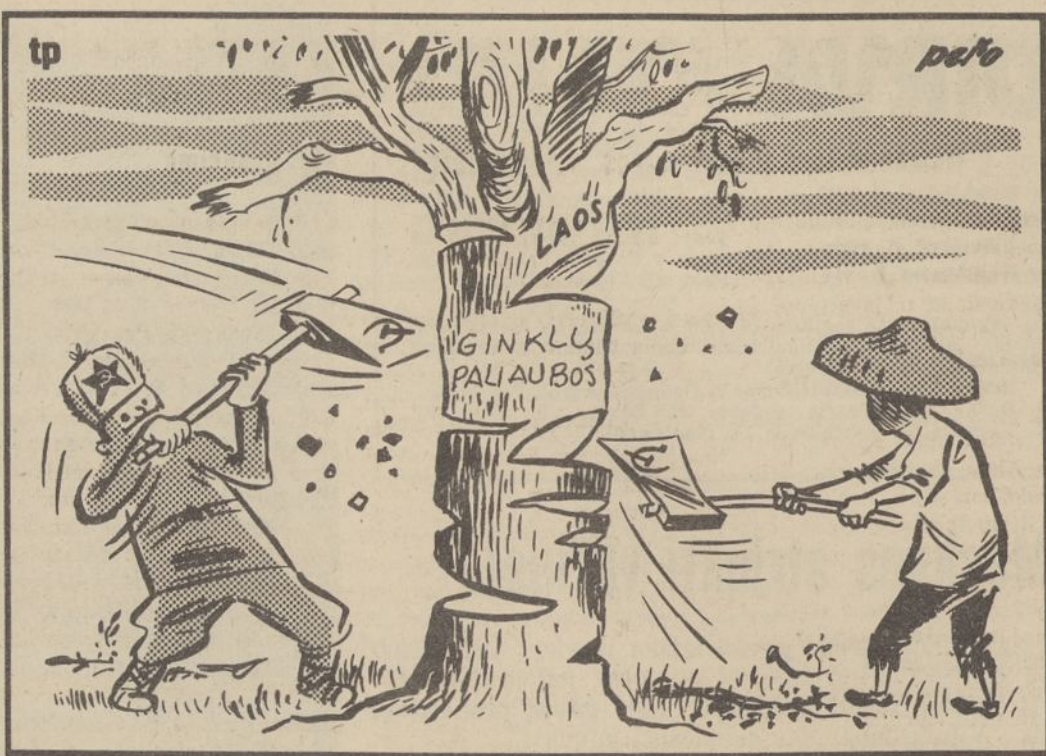
--Kuo buvo nusikaltę nužudy-tieji RAINIUOSE?

--Tai buvo Plungės gimna-zistai, Telšių amatų mokyklos mokiniai, Lietuvos patriotai - darbininkai. Įdomu kad lietuvių tarpe rastas ir poetas Gilbonis. Visi tik stebėjosi, kuo tas var-gšas žmogelis nusikalto bolševikams...? Buvo tai pats tikriausias proletaras. Kaune visada vaikščiodavo alkanas, apskuręs ir pusiau basas tiek vasarą, tiek žiemą, o nakvodavo Raudonojo Kryžiaus ligoninės rūbinėje...

--Tur būt, sunku lavonus buvo atpažinti dėl jų baisaus suža-lojimų?

--Labai buvo sunku. Žmonės plaukė iš visų pusių, ieškodami savo vaikų, tėvų, brolių... Atpa-žinti galėjo, jei turėjo kokias ypatingas žymes. Lavonai nebuvo supuvę, tik nežmoniškai su-žaloti ir sumaigyti. Tai tik rodė rytų barbaro begalinį žvėriškumą.

A.V.

Miškų vagys...

pirkti druskos, degtukų žibalo ir važiuoti tiesiai namo. Sakė, jei eisite karčiamon -- Liepo-jaus "pašpuikus" gali jums auks-i-nius atimti.

Vyrai apsipirkę kaip reikiant, net pirkinės tabokės kišenes pri-sigrūdę. O mano bočelius nusi-pirkęs dar naują, gerą "muškiet-ą" ir tokius keistus padidina-mus stiklus su šventųjų "kar-tinkomis", per kuriuos žiūrint šventieji atrodė tokie dideli, kaip tikri žmonės. Sako, kiekvieną ne-dėdienį troba buvusi pilna žmo-nių, kurie savo akimis norėjo pa-matyti "šventųjų Žyvatą". Dagir-dės apie tai gaudus, pats Mo-sėdžio klebonas paliepęs pas jį atsivežti tas "liepojiškas nočy-nas" ir parodyti jam tuos dide-lius šventuosius.

Mūsiškiai žemaičiai susikro-vė savo "tavorą" į jau tuščias roges, kišenėn įsikibę po "bu-telką" ant kelio, įdant nesušaltų, išbruzdėję atgal į mosėdiškius. Šaltelis buvo nesvietiškas, ap-šarmoję arkliai visą laiką nera-ginami bėgę riščia, o nuo mū-siškių ūsų nusikarę ilgus le-dinės žvakės ir važiuojant skam-bėję kaip kokie tikri cingaliukai... Iš arklių ir iš vyrų burnų veržė-si garo kamuoliai. Mūsiškiai karts nuo karto išsitraukdavo bonką iš kailinių kišenės ir pa-imdavo "ant šalčio". Paskui jau ėmę nuskambėti ir žemaitiškos dainos Kuršo keliuose...

Bet mano dėdelis kišenėje sau-ją žarstė auką ir tegalvojo tik apie bajorystę. Anuose bočeliaus metuose bajorystė kainavo tiktai šimtas auksinių rublių. Reikėjo tik pas valsčiaus "pisorių" pada-ryti geras popieras, pasiūsti juos su šimtu auksinių rublių į cieso-riaus išdine St. Pitiburge -- ir ateina tau iš ten bajorystės popieros, žinia, ciesaorius švie-siausias dvarų už tai nedovano-davo, tiktai plikus bajorystės po-pierius. Tai svietas tokius bajo-rus vadindavo plikbajoriais. Ma-no bočelius, įkritęs rogėse, taip sau galvojęs:

--Palaukit jūs, varlės... Dabar koks kuršininkas ar prūsėlis ma-ne muziku vadina. Po kitų Trijų Karalių aš jiems, pakišiu pano-sėn Bajorystės popieras. Varlės, tegu žino, kas jiems atvežė li-nus parduoti -- ogi žemaičių bajoras Valentinoviče...

O manasis bočelius tikrai ne iš kelmo spirtas buvo, šviesiausio ciesaoriaus "vaiskelyje" ant Kau-

kazų atpylė penkelioką metų, ten išmoko felčerium būti, paskui du metus nuo Kaukazų kaliavo su klajojančiais meškininkais, kol pasiekė Budvietės kaimą ir parsinešė "daktariškas" knygas. Paskui augino gerus linus, kelia-vo po Liepojas, buvo šlovingiau-sias piršlys visoje parapijoje, nuolat buvo vežiojamas po "ve-selijas", krikštynas ir kitokius banketus, nes turėjo gerą iškal-bą ir buvo didelis juokdarys, o numirti žadėjo tik būdamas bajo-ru...

Privaziavę garsingojo Kuršo barono von Rucau šviesųjį dva-rą, mūsiškiai sustojo, suėjo krūvon ir garsiai užtraukė links-mas žemaitiškas dainas. Tegu ir baronas žino, kad geri linai šiais metais užderėjo... Šauniai nudai-navę, vėl sukritę į roges ir to-liau kaliavo. Bet greit juos zo-vada pasivijo raiti barono "strielčiai", jojo arkliais už akių ir pasakė, kad ponas liepia jiems grįžti atgal į dvarą ir žemaitiškomis dainomis linksmin-ti jo svečius, gausiai suvažiavu-sius ir sujojusius į didžią medžioklę. Ką veiks nemitė žemaičiai, turėjo grįžti į dvarą, nes visi "strielčiai muškėtas" turėjo...

Tris dienas ir tris naktis mū-siškiai linksmino ponų svečius savo sutartinomis dainomis, nes, regi, visi turėjo dideliai gerus balsus. Ponai nesigailėjo valgyti ir gerti, o gražios baronesos dailliai glostė mūsiškių geltonus ūsus... Bet kai dideliai nuvargo, "nusišapsavo" ir sukritę po sta-lais, tai baronas liepė savo "strielčiams" muzikus išmesti į tvartą. Bet tie "strielčiai" bu-vo nedori žmonės, daugumas vi-soki "prūsai", todėl pabudę mūsiškiai savo kišenėse nebera-do nė vieno auksinio...

Vyrai kibo "strielčiams" į krū-tines, bet baronas parodė jiems bizūną:

--Muzikai, jūs nevaginsite ši-šion mano "strielčių". Aš jums parodysiu, varlės... Tik nešdin-kitės greit "už majas..."

Mūsiškiai žinojo, kas pas ba-ronus ir ponus muzikėlis teisy-bės niekada neras. Todėl bot-kočiais ant greitųjų apkulė pono "strielčius", sukritę į roges ir zovada išbruzdėjo į mosėdiš-kius... Ir taip be linų ir auk-

siinių... Tik su mėlynais kryžiu-kais ant nugarų...

Taigi, II Dainų šventės išdi-ninkas T. Blinstrubas suskaity-tus bilietus uždarė į seifą ir at-rakinimo paslaptį žino tik jo arti-mieji bendradarbiai. O mūsiškiai tada suskaitytus auksinius susi-pylė į kišenus. Aišku, adara kišenė yra prastas seifas...

Jeigu ta pirmoji žemaičių dai-nų šventė prieš septyniasdešimts penkerus metus Kuršo žemėje nebūtų įvykusi, šiandien ir aš būčiau bajoras ir nereikėtų mu-žikeliu vargti šioje ašarų pakal-nėje.

BELAISVIŲ MAINŲ PLANAS GALI IŠRITI

Išpūsti Fidel Castro rei-ka-lavimai, kaip aiškėja, ga-lį sugriauti ankstesnį planą iškeisti invazijos belaisvius į traktorius. Iš Havanos grį-žusi žemės ūkio specialistų komisija tuoj pat apie de-rybų eigą painformavo "Tractors for Freedom" ko-mitetą, bet smulkesnės pranešimo detalės viešai dar neskelbiamos. Šiomis die-nomis smulkesnį pranešimą apie tai, "kas iš tikrųjų vy-ko Havanoje", dar turįs gauti prez. Kennedy.

Castro iš karto buvo rei-ka-lavęs 500 sunkiųjų žem-kasių, bet specialistų komi-sijai pareiškė, kad sutiktų priimti ir mažus, žemės ūkiui reikalingus traktori-us, jei jų vertė sieks 28 mil. dolerių.

Pagal ankstesnį planą ko-mitetas buvo apskaičiavęs, kad reikėsia surinkti apie 2.5 mil. dolerių, taigi dabar Castro reikalaujama suma yra daugiau kaip dešimtį kartų didesnė. Už tą sumą, kaip apskaičiuojama, gali-ma nupirkti apie 10,000 agrikultūrinių traktorių, ar-ba, kitais žodžiais, Castro dabar už kiekvieną belaisvį reikalauja apie 24,000 do-lerių. Komitete kilo susirū-pinimas, ar tokią sumą iš viso įmanoma surinkti iš aukų.

MOKAME

4 1/4%

metinį dividendą už visas taupymo sąs-kaitas.

MUTUAL FEDERAL BENDROVĖS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų pergyvenom karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, tačiau visiems savo taupytojams išmokėjom kiekvieną sutaupytą do-lerį.
- Jūsų pinigus galima perkelti iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.
- Pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite at-siųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto per-siuntimo išlaidas.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS and Loan Association

Chartered and Supervised by the United States Government
2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Virginia 7-7747 John J. Kazanauskas, Pres.

PETKUS
LAIDOJIMO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS

R. SPALIO ALMA MATER

Romanas iš Kauno-Vilniaus universitetų studentų gyvenimo

Alma mater lotynų kalboje reiškia gaivinančiąją motiną. Anuomet romėnai taip vadindavo savąją derliaus ir javų globėją dievaitę Cererą (Ceres, eris, f.) Cerera daugiau ar mažiau prilygsta lietuvių žemės deivei Žemynai.

Nuo viduramžių laikų V. Europoje Alma Mater vardas liko visų aukštesniųjų mokyklų, ypač universitetų ir akademijų, sinonimu (t. y. antruoju netiesioginiu pavadinimu).

Rašyt. R. Spalis savo apysakoje -- teisingiau, romane -- apimančioje 434 psl. ir pavadintoje šiuo pastaruoju vardu, vaizduoja mums neprikli. Lietuvos Kauno ir iš dalies Vilniaus studentijos gyvenimą. Tai bene pirmas platesnis mūsų literatūroje grožinis kūrinys apie dvi -- Kauno ir Vilniaus gaivinančias motinas, kurios į viešąjį gyvenimą išleido šimtus ir tūkstančius savo išugdytų vaikų, sūnų bei dukterų.

LYRIŠKAS RECENZENTO LIUDYSYS

Dėl įdomios R. Spalio kūrinio tematikos tenka mums visiems tik džiaugtis, pasakyti, džiaugtis episkai, objektyviai ir pamatuotai. Deja, šia proga turime ir skaudžiai lyriškai paliūdėti. Kodėl? Todėl, kad šios rūšies grožinis kūrinys lietuvių rašliavoje yra vos -ne- vos tik pirmasis...

Aure, kiek gi ryžtingo ir raštingo jaunimo baigė šiuos abu universitetus, kiek didžiųjų literatūrinių talentų kaukėję universitetų koridoriais, užsukdami ilgesniais laikui į proseminarus ir net į seminarus, kiek įgudusių beletristų -- ramonų, vaizliuolių, jankų, rūkų, gliaudų, alantų, naujokaičių, orintaičių ir galiausiai pulgių - andrių -- ten metę metus gyvenę ir mito anomis veržliomis jaunystės idėjomis... O vienok nė vienas iš jų nesirijo šį tą stambesnio parašyti apie šią visą tautą gaivinančią motiną, kuri jaunojo inteligento sielai tiek tikėk žinių apie aną didžiąją gyvenimo realybę. Apie jo paties būties vertę ir nevertę, apie prasmę jo tautines aspiracijas, apie žavias akinančias objektyvias mokslo žinias...

RAŠYTOJO SPALIO "AD REM"

R. Spalis, palyginant dar gana jaunas, bet talentingas mūsų epikas, spėjęs teigiamai užsirekomenduoti su keliais grynai episkais vykusiais kūriniais, šiame visame reikale mus gerokai paguodžia. Spalis drąsiai imasi šios įdomios ir apleistos -- kaip atrodo, visus mūsų rašytojus bauginančios -- tematikos. Spalis puikiai žino, kad jam čia teks susidurti ne su prižiūrta prievėrės išdykusia ožka ir ne su Mariampolės apylinkėse kaimo galulaukėje, gyvenančia neper-

ST. TAMULAITIS

sena našliuke Rozalija, bet su didžiais tautiniais ir su naujos vos pražystančios inteligentijos klausimais. R. Spalis, pakarniai pasitraukdamas iš visų lietuviškų būties takų ir šunkelių, mielai užleidžia pirmą vietą keliems didiesiems mūsų etniniais es-tetams, tepuoselėjantiems Valančiaus -- Lazdynų Pelėdos -- Šatrijos Raganos ir Krėvės literatūrinę tradiciją.

PIRMINĖS SPALIO KŪRINIO DĖMĖS

Visa skaudi nelaimė, kurią aštriai išgyveno šių žodžių recenzentas yra ta, kad žavi -- tautinė Spalio apysaka (romanas) buvo per greit atiduota viską godžiai ryjančioms spaudos mašinoms.

"Alma Mater" nepasnūduriavo talentingojo rašytojo stalčiuose nė 2 - 3 metų. Tuo tarpu blai-vi literatūrinė išmintis prašyte prašo kiekvieną meno kūrinių palaikyti "beismonte" bent 4 - 5-rius metus. Nesilaikant šių "se-mų" ir "atgyventų" nuostatų, "sukurtų" tokių fanatikų, kaip... Horacijus, Flaubert, Tolstojus, Claudel, Gide, Baltrušaitis ir t.t., Spalio kūrinys išėjo gerokai sužalotas. Jis sužalotas tiek kompoziciniu, tiek charakterių, tiek pagaliau -- kas svarbiausia -- idėjinu (pagrindinės vedamosios minties) atžvilgiu.

SPALIŲ DOMISI VISI...

O vis dėlto jaunoji mūsų studentijos karta, gyvenanti Š. Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ir V. Vokietijoje, su didžiu susidomėjimu skaito ir net žavisi šiuo pusiau dokumentiniu -- akademiniu 1939 - 1940 metų kūriniu, "Alma Mater", kiek girdėti, eina iš rankų į rankas. Net ir senieji mūsų akademikai, atseit, ndie-nis mūsų "senimas", baigęs mokslus 1925 - 1940 metais neprikli. Lietuvoje, mielai varto "Alma Mater" puslapius ir aštriai disputuoja autoriaus iš-keltais klausimais.

APIE KĄ SPALIS RAŠO?

Saplio apysakos (romano) pagrindinė veikėja yra studentė Paberžytė, Panevėžio gimnazijos absolventė, teisėjo Paberžio dukterė. Ji, labai graži, labai turininga, labai darbšti ir labai dorovinga mergina. Vos atvykusi į Kauno V. D. universitetą, jau pirmajame semestre ji su-spėja visur ir visame pasireikšti: ir moksle, ir meilėje, ir švel-niose gundančiose studentų intri-gose, ir studentų mitinguose, ir pagaliau net... aktyviuose poli-tinuose pasaulio reikalų svarsty-muose. Visur ji viena iš pir-mųjų.

Po 1-mo semestro pabaigos, ji-nai išlaiko netgi 3 egzaminus! Bet Paberžytė Kaune jaučiasi vieniša. Nežiūrint to fakto, kad ji baigė garsiąją Panevėžio gim-naziją, iš kurios šimtai abitu-rientų stojo į V. D. universi-tetą, -- Paberžytė visame Kaune neranda nė vieno savo seno ar-timo pažįstamo. Štai dėl ko to-ldiai žaviai ir vienišai studentei imatrikuliacijos (naujų studentų priėmimo) dieną prisistato ano-niminis senioras, vėliau paaiškė-jęs Alėjūno vardu, kuris su ją-ją pradeda dialogą ir pažinti. Dialogas ir pažintis -- nuosta-bi, laki, tyra, pilna šėlusios jaunatviško sąmojaus, pilna gy-venimiškų aukštesnių polėkių, kupina minčių ir norų gyventi, dirbti, džiaugtis ir mylėti.

ĮVYKIAI SEKA ĮVYKIUS

Greitai po tų universiteto iš-kilmių Paberžytė atsideda tik studijoms. Ji nori mokytis, siekti asmeniškų aukštybių. Bet čia tuoj pat pasimaišo studentas Lapei-kis, Kauno jaunimo įžymybė, mi-nisterio ar viceministerio sūnus, vos pradėjęs mergininkas. Po kelių aštrių nuotykių Paberžytė šiuo Kauno "galiūnu" nusivilia. Ji pradeda mažą meilę su studentu mediku Noreiša, darbščiu ir tau-riu, bet naivoku berniuku.

Galutinai Paberžytės sielą pa-veigia Alėjūnas, Technikos fa-kulteto studentas, užsidegęs sklandytojas, tas pats, kuris ima-trikuliacijos dieną prišnekėjo jai tokių žavingų niekų. Bet pats Alėjūnas, dar prieš tikrąją meilę su Paberžyte, apturi baisią nelaimę: jis susiriša skandalin-gais ryšiais su stud. med. Gra-žina. Šioji jį žiauriai šantažuo-ja, versdama, kad jis ją ves-sidomėjimu skaito ir net žavisi šiuo pusiau dokumentiniu -- aka-deminiu 1939 - 1940 metų kūriniu, "Alma Mater", kiek girdėti, eina iš rankų į rankas. Net ir senieji mūsų akademikai, atseit, ndie-nis mūsų "senimas", baigęs mokslus 1925 - 1940 metais neprikli. Lietuvoje, mielai varto "Alma Mater" puslapius ir aštriai disputuoja autoriaus iš-keltais klausimais.

KAI KURIŲ EPIZODŲ APTARTIS

Alėjūno ir studentės Gražinos kėlimasis per Nemuną nakties metu į A. Panemunės šilą yra egzotinis ir kvapą užimantis. Šis platus epizodas, kur žaizduoja meilė jaunatviška aistra, ap-gaulė, mirtis, pašaipa ir iki bū-ties gelmių įžeista vyriška ambi-cija, yra toks sugestytus, natū-ralus, psichologiškai pagrįstas ir toks epiškas. Šiame savo "pro-seminare" autorius, kaip būsi-mas stambesnio masto epikas, išlaikė egzaminus magna cum laude.

Panašus ryškus epizodas vyksta su studentė Jūrate, Pa-beržytės drauge, kuri nei iš šio, nei iš to (skaitytojo mintyse psi-chologiškai neparengta) staiga išteka už docento -- profeso-riaus. Nerimo kankinama ji at-siduria Paryžiuje... tęsti studijų.

Pradinė jos atsargi laikysena, vėliau baukšti -- tyra pažintis su garsiu Paryžiaus dailininku, dar vėliau jos pusiau viešas vartimas šio dailininko meilu-že, o galiausiai jos pasidarymas tikra šarmant kurtizane, -- iš-kelia šį realistiškai psichologi-nį epizodą į "Alma Mater" li-teratūrinės aukštumas. Okai vie-ną vakarą tūloje Paryžiaus ka-vinėje buvusi (ir širdyje esan-či) jos mylimasis, Lietuvos kariuomenės karininkas, netikė-tai sutiktas, Jūratei prancūziš-kai taria vienintelį žodį: "La grue!" -- Jūratė išblyksta, nu-steri ir be žodžio lūpose, visa svyrudama, grįžta prie savo dailininko.

Panašių vykusių epizodų apy-sakoje galima užtikti ir daugiau.

BENDRAS RECENZENTO ŽVILGSNIS

Spalio apysakos (romano) pradžia ir pabaiga yra žavėti-nos, pilnos retos nuostabios dra-matinės gyvybės.

Visa fatališka šio kūrinio ne-sėkmė yra vidurys, sudaręs apie tris ketvirtadalius jo sudėties. Čia jau balastas ir visoki, te-gul ir gražiausi, šunkeliai.

Gausius ir ištęstus balastinius epizodus bei dialogus autoriaus

R. SPALIS, palyginant dar gana jaunas, bet talentingas mūsų epikas, spėjęs teigiamai užsirekomenduoti su keliais grynai episkais vykusiais kūriniais, drąsiai ėmėsi šios įdomios ir apleistos, kaip atrodo, visus mūsų rašytojus bauginančios tematikos. Jo ro-manas "Alma Mater", kiek girdėti, eina iš rankų į rankas. Net ir senieji mūsų akademikai mielai varto jo puslapius ir aštriai dis-putuoja autoriaus iškeltais klausimais.

VEIKĖJAI -- STUDENTAI -- CHARAKTERIAI

Spalio kūrinys beveik nėra ryškesnių savitų charakterių. Vi-si veikėjai labai ir labai pa-našūs vienas į kitą. Pasigauant autoriaus dialogų ir perifrazuojant juos mūsų naudai, tarsime, kad "studentai skiriasi tik kepu-raičių spalva ir korporacijų ženklais". Bet tai būtų netiesa. Aure, Kauno - Vilniaus universitetuo-se, šalia gausių beidėjinių (nors vis tiek pozityvių) studentų drau-govių ir korporacijų, veikė gana ryškios tiek socialistiškai idė-jinės, tiek tautiškai patriotinės, tiek tautiškai religinės korpo-racijos -- sąjungos. Iš jų ypač pažymėtinos: varpininkai, neoli-tuanai ir ateitininkai (neskaitant šykščiai negausių pagrindininkų komunistų). Visos šios korpo-racijos ir sąjungos buvo itin aktyvios ir pozityviai nusiteiku-sios savo siekiamųjų tikslų atž-vilgiu. Iš šių korporacijų kilo didelis skaičius žymiųjų mūsų tautos sūnų ir dukterų, daugiau ar

Kiekviename maždaug tobula-me meno -- dailės -- litera-tūros kūrinys, nežiūrint jo dy-džio, visad turi vedamoji idė-ją. Šioji vedamoji idėja (kuri, beje, gali būti visai paprastu-tė mintis -- mintelė, net ir pretek-sas) yra viską lemianti kūrinio siela. Meno kūrinys, nors ir miniatiūrinės apimties, visad iš-plaukia iš idėjos ir tik po to ei-na prie konkrečių faktų -- deta-lių -- įvykių. Priešingai, bet koks mokslinis kūrinys ar darbas visad išsina iš detalių, iš įvykių, iš eksperimentinių faktelių ir siekia savo teisingos (ar klai-dingos, t. y. gal ir apsiriktos, nepavykusios) idėjos suvokimo.

VEDAMOJI MINTIS

Juo ryškesnė vedamoji idėja meno kūrinys, tuo ryškesnis ir patsai meno kūrinys. Visi ndie-niai "moderniški" išsiskinė-jimai čia yra beprasmiški... Prieš pradėdamas ką nors svarbesnio rašyti, Dostojevskis savo draugams tardavo: "Turiu idėją!" "Pagaljuo šaunią min-tį!" "Manyje kilo nuostabi idė-jal..."

Spalio kūrinys yra daugybė švintančių idėjų. Talentingasis autorius jas žeria riešučiuomis. Bet, deja, šios "Alma Mater" idėjos yra panašios į regimus nakties metu meteorus, kurie ga-lingai blykstelė kelioms sekun-dėms atmosferoje (atseit, balas-tiniuose Spalio epizoduose) ir po to amžinai išnyksta tamsumoje.

Vedamoji Spalio idėja yra mei-lė, studentės Paberžytės meilė vyriškiui, Bet Paberžytė yra ga-na sunkiai linkusi įsimylėti. Kai jina pagaliau tikrai įsimyli, apysaka čia pat ir baigiasi.

Vis dėlto ten, kur Spalis tu-ri savo tvirtą epinį tikslą, t. y., kur jo pasakojimas pajung-tas kokiam nors, kad ir menku-tei, ryškesnei vedamajai minčiai, jo epizodai veikiausiai darosi spind-ingi, prasmingi, gyvi, aktualūs, žėžeruoja ryškia savo epiška ug-nimi.

mažiau žinomų, kaip pirmieji tautos asmenybė.

Beje, šalia šių "inkorporuo-tų" studentų, Kauno universite-te sėkmingai studijavo gausus "baltkepuris" -- neutraliųjų stu-dentų skaičius. Šie pastarieji ir-gi atidavė lietuvių tautai savo kuklią duoklę -- daugybę inte-ligentų, tarp jų net vieną kitą žymų meno -- mokslo vyrą ar moterį.

Suėmus viską draugėn, šie vi-si būsimi lietuviai šviesuoliai turėjo bent šiek tiek įtaigoti Spa-lio kūrinį, kaip anoniminiai jo apysakos -- romano pirmvaiz-džiai, Bet autorius to viso nepa-darė... Jo kūrinio veikėjai daug-moje išėjo blankūs ir neryškūs.

RYŠKESNI TIPAI

Ryškesni "Alma Mater" cha-rakteriai (literatūrinė prasme) čia maždaug redukuojasi į tipų, tipinių asmenų gretas) yra antra-eiliniai veikėjai: Lapeikis būsi-masis donžuanas, visa ko žino-vas ir lėbautojas; Jūratė, pra-dedanti kurtizanę; Kanopa, savi-mokslis, "garbiųjų" uostinėtojas ir per fas et nefas prisiekęs skatikų, pusličių (pusdolerinių) medžioklis. Į būdingesnius cha-rakterius pretenduoja Alėjūnas, med. stud. Gražina ir ypač Jū-ratės meilužis, prancūzas, gar-susis Paryžiaus dailininkas Du-rand, spinduliuojąs visa V. Eu-ropos civilizacijos didenybe ir kartu dvokiąs savo moraliniu li-beraliniu supuvimu.

"ALMA MATER" -- POZITYVUS, ORIGINALUS KŪRINYS

Nežiūrint šių visų recenzento priekaištų, rašytojo R. Spalio "Alma Mater" yra naujas, švie-sus ir savo tematika gana ori-ginalus kūrinys. Šiame kūrinys ne-ėra cinizmo ir žmogaus sunie-kinimo; šiame kūrinys spindi pozityvi žmogiškoji, visą aplinką mylinči, dvasia. Gaivališka nuostabi tėvynės meilė čia itin puikiai atvaizduota. Šis kūrinys, kuris pirmą kartą plačiau palietė akademinį lietuvišką jaunimą, liks pavyzdžiu ir prototipu visiems tiems, kurie antru kartu rašys grožinį kūrinį apie dvi gaivinan-čias mūsų motinas (dvi Almas) -- Kauno ir Vilniaus universite-tus.

(Draugas, Nr. 141)

Paraginkit savo pa-žįstamus užsiprenu-meruoti D I R V A.

VISAD TURĖK PO RANKA GERĄ DOVANĄ

Skundžiamasi, kad lietuviškos knygos skaitytojų skaičius labai sumažėjęs. O mes galvojame, kad lietuviška knyga dar gali skaitytojų surasti. Ypač gera knyga, ko-kia yra R. Spalio Alma Mater.

Išgyk ją savo bibliotekai. Išgyk į vieną dovanoms. Kai ateis kokia proga sveikinti artimuosius, tada nereikės rūpintis, o dovana bus jūsų namuose, įrišta gražiais, kietais viršeliais.

Išgydamas Alma Mater paremsi lietuvių rašytoją, lie-tuviškos knygos leidyklą ir svarbiausią įrodys, kad gera lietuviška knyga skaitytojų dar turi.

Užsisakant naudokis pridėdama atkarpa.

D I R V A

6907 Superior Ave.,
Cleveland 3, Ohio.

Siunčiu \$5.00 ir prašau man išsiųsti R. Spalio naują knygą "Alma Mater".

Užsakytojas:

(Vardas, pavardė)

(Adresas)

KUR GERIAUSIA PAILSĖTI PER ATOSTOGAS

GARSIAME CAPE COD — OSTERVILLE, MASS, KU-RORTE PRIE ATVIRO ATLANTO, LONG BEACH PLIA-20, PUŠŲ PAVĖSIJE, GRAŽIOJE LIETUVIŠKOJE VA-SARVIETĖS VILOJE

"AUDRONĖ"

87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass.
TEL. GA 8-8425

Ištaikinga vila, erdvūs kambariai • Gražus privatus 2 akrų pušynas — parkas • Šiltos Golfstomo srovės, atvi-ras jūros plažas 5 min. pėsčiom • Rami aplinkuma, daug vietos poilsiui ir žaidimams • Geras lietuviškas maistas ir malonus patarnavimas.

VILA ATIDAROMA NUO BIRŽELIO MĖN. 10 IKI RUGSĖJO 15 D.

Lietuviai savininkai Dr. Eduardas ir Marija Jansonai visus malonius kviečia atvykti.

AUDRONĖ JANSONAS,

87 East Bay Rd., Osterville Cape Cod, Mass.
Tel. GA 8-8425.

KRAUJU NUŽYMĖTAS MŪSŲ ISTORIJS LAPAS

Antrojo Pasaulinio karo pasėkoje, su įvedimu į Pabaltijo valstybes okupacinės rusų kariuomenės, buvo panaikintos visos turėtos laisvės ir prasidėjo žiaurus tuose kraštuose laisvų žmonių persekiojimas. Rusijos fašistinis komunizmas okupuose kraštuose kiekviename žingsnyje žiūrėjo pavoju ir su gyventojais elgėsi brutaliai, ieškodamas preteksto kuo daugiau jų sunaikinti. Staigiai nekalčių žmonių buvo sausakimšai pripildyti kalėjimai ir koncentracijos stovyklos. Jiems naikinti ir ruoštos specialios kankinimų kameros. Piliečių laisvė ir teisės atiduota į NKVD rankas, ir kiekvienas priklausė tik nuo jų malonės.

Užsuktas žmonių naikinimo ratas nėra sustojęs per visą okupacijos laikotarpį. Kone kiekvienoje šeimoje mes rasime skausmą ir kančios nuosėdą. Tai krauju nužymėtas mūsų tautos istorijos lapas, kuris amžiais bylos naujoms žmonių gentkartėms apie smurtą, viešpatavusį vidurio Europoje.

Ką turi bendro su žmoniškumu masiniai gyventojų ištremimai iš jų gyvenamųjų vietovių į tolimas Azijos pustyne, žiaurias savo klimatu Rusijos valdomas sritis? Daugelis ištremtųjų naujose vietose, nepakeldami sunkių gyvenimo sąlygų, nelaiku atsiskyrė su šiuo pasauliu. Daugelis liko amžini invalidai, dar jaunystės dienos netekę brangiausio žmogaus turto - sveikatos.

Kai lietuviai prievarta grūdamini laukan iš savo tėvynės ir masiniai naikinami, tai tuo pačiu laiku Rusijos komunistų banga stenėjasi užlieti lietuviškus

miestus ir miestelius, kurių tikslas, kaip anais carų laikais, varyti krašte rusifikacijos darbą. Ir tie begėdžiai dar drįsta save vadinti pavergtųjų tautų vyresniaisiais broliais bei mokytojais.

Lietuvos okupanto "geraširdiškumą" ir jo "brolišką" elgesį

ONUTEI JAROMINAITEI, kuri rizikuodama savo gyvybę išgelbėjo draugę, buvo amputuota kairioji koja.

geriausiai gali charakterizuoti aprašymas apie jaunos tremtinės Onutės Jarominaitės likimą Kazakstano stepėse.

Vilniaus "Tiesa" šiaip rašo:

"Vėtra šėjo. Tačiau tai - ne naujiena šiaurės Kazachstane. Onutė Jarominaitė, kaip ir kasdieną, tą kartą išsirušė karvių melžti. Kartu į fermas keliavo ir Ulija Tacenko, Zina Černobil. Merginos skubėjo, nes gyvuliai buvo palikti be priežiūros. Ta-

čiau ne taip lengva paspartinti žingsnį, kai priešais vien sniego lavina, užlipdanti akis. Merginos paklydo, privargo. Bekovojant su stichija, pirmoji jėgų neteko Ulija. Vargiai laikėsi ir Onutė. Tačiau, matydama silpstančią draugę, ji pagalvojo: "Žus Ulija, jei vieną paliksim". Ir Onutė Jarominaitė pasiliko su drauge sniego verpetuose stepėje, o Zina nuskubėjo pagalbos. Aviacija, 15 traktorių, daugybė žmonių išskubėjo merginoms į pagalbą. Tačiau ne taip lengva ją suteikti, kai siaučia baisi pūga. Onutė ir Ulija surado, suteikė pagalbą tik antrą dieną.

Taip nelaimės akivaizdų susitikimo trys: lietuvi Onutė, sibirietė Zina ir ukrainietė Ulija. Stingdančios kraują pūgos akivaizdoje šios jaunos merginos dar kartą įrodė tarybinių žmonių draugystę, pasiaukojimą, didvyriškumą. Galime ir mes didžiuliais Onute Jarominaitė - rizikuodama savo gyvybe, ji gelbėjo draugę. Begelbėdama mergina smarkiai nušalo, jai amputavo kairės kojos pėdą.

Apie šį jaudinantį Jarominaitės žygdarbi "Tiesa" savo laisvą papasakojo tenykštis gyventojas senas partijos narys S. Gorodianskis.

Gimė Onutė 1943 metais Kavarske, lankė vietos mokyklą. 1955 metais jos tėvai išvyko dirbti Kazachstaną. Ten Onutė toliau mokėsi, vėliau pradėjo dirbti Semipolsko tarybiniame ūkyje melžėja. Ir štai ši tik gyvenimo kelią pradėjusi mergina papuošė savo biografiją žygdarbiu - gelbėjo žmogaus gyvybę.

Tarybinė mokykla, tarybiniai žmonės išauklėjo Onutę, ir ji sunkią gyvenimo valandą išlaikė egzaminą. Jarominaitė parodė, kaip tarybinis žmogus elgiasi, jei jį ar draugą ištinka nelaimė. Didvyriškai Onutė laikėsi ir vėliau, kai gydytojai jai darė vieną

Pabaltiečių komitetas Clevelande birželio įvykių minėjimui ruošti. Iš kairės: Kalanru, Jievins, pirm. Traks, Augustinavičienė, Žiedonis, Daugėla.

V. Plodžinsko nuotrauka

po kitos operacijos, kovojo dėl jos gyvybės, sveikatos.

Beveik metus gulėdama ligoninėje, netekusi kojos, Onutė nepalūžo. Ir ligos patalė, valandėlėmis tarp skausmingų perrišimų, operacijų jį rašė rašinius, sprendė uždavinius - mokėsi septintoje neakivaizdinės vidurinės mokyklos klasėje.

Neužmiršo beaimės merginos vietos gyventojai, visokiais būdais stengėsi jai padėti. Apie jaunosios melžėjos žygdarbi buvo parašyta vietos laikraštyje.

Tai va, Onutė Jarominaitė skelbiama didvyre. Štai, tu būk patenkinta, visi tavimi didžiuliais. O to pasididžiavimo nuopelnas turi atitekti tarybinei mokyklai ir tam "vyresniajam broliui", kuris sudarė jai sąlygas patekti į tą mokyklą ir išgarsėti.

Kokia toji tarybinė Onutės mokykla buvo, mes iš aprašymo puikiai matome. Niekas, tikiau, iš mūsų tokios mokyklos nenorėtume lankyti. Tai mokykla be teisingo vergo, išplėšto iš savo gimtojo krašto ir pristatyto prie sunkaus melžėjos darbo. Žinoma, Onutės pastangos gelbėti bendro likimo draugę tikrai gražus ir pagirtinas darbas.

Tačiau įdomu tai, kaip Onutė ten atsirado? Negi tokios žiaurios gyvenimo sąlygos būtų galėję jos tėvus ten vilioti keltis su mažamečiais vaikais? Mato- mai, gyvenimas buvo toje vietoje nepaprastai skurdus, kad jaunos mergaitės pusnuogės, be šiltesnio aprėdalo ir apavo eidavo per šalčius nežinia kiek mylių karvių melžti.

Savam krašte, savo laisvoje tė-

vyne Onutė tikriausiai būtų išaugusi sveika, lankiusi mokyklą, po to ištėkėjusi ir sukūrusi šeimą, būtų buvusi laiminga žemės motina. O dabar kas iš jos? Jinai okupanto tapo sunaikinta invalidė, be ateities.

Tačiau atsimintina ir tai, kad Onutė ne viena nuėjo tais sunkiais tremtinio golgotos keliais, su ja kartu į pradžią okupantas nuvarė šimtus tūkstančių gražiausio mūsų tautos žiedo jaunimo ir mūsų tautiečių kapais nužymėjo neišmatuojamas Kazakstano stepes ir plačius Sibiro laukus.

Pasaulio istorija daug žino vardų pavergėjų, bet neužmirškime, kad jie visi susilaukė vie- no ir to paties likimo. Ateis ir tiems eilė.

pv

KITI RAŠO

Dr. Marijos Gimbutienės mokslo keliai

Apie Dr. M. Gimbutienės mokslinius darbus ir laimėjimus "Keleivys" rašoma:

"Bostonietė dr. Marija Gimbutienė, archeologė, jau yra plačiai žinoma archeologų tarpe, nes ji jau ne kartą dalyvavo tarptautiniuose archeologų kongresuose, skaitė juose paskaitas ir yra parašiusi nevieną savo specialybės knygą.

Pernai Mass. Valstybės Pabėgėliams Globoti Komiteto ir Jaunųjų Prekybos Rūmų ji su 4 kitų tautų atstovais buvo pripažinta labiausiai pasižymėjusi naujoji ateivė. Šiomis dienomis garsioji moterų Radcliffe kolegija jai paskyrė tos kolegijos Nepriklausomų Studijų Instituto mokslinę stipendiją -- \$ 3,000 metams ir \$ 500 knygoms ir kitoms mokslo priemonėms.

Mineta kolegija iš daugiau kaip 200 kandidatų, tuo tarpu tokių stipendijų paskyrė 24 moterims. Tai vis tokios moterų, kurios yra pasireiškusių savo gabumais toje ar kitoje srityje, bet dėl tokių ar kitokių priežasčių negali jų toliau vystyti kaip norėtų.

Radcliffe kolegija bene pirmoji susirūpino tokiomis moterimis, savo stipendiją sudarydama joms geras sąlygas kiekvienos pamėgtoje srityje toliau gilintis, savo gabumus plėsti.

Tos 24 moterys yra 20 - 50 m. amžiaus, tik 2 yra netekėjusios, visos kitos ištėkėjusios ir auginą vaikus. Savo gabumais jos yra pasireiškusių įvairiausiose srityse: archeologijoje, medicinoje, teisėje, istorijoje, filosofijoje, muzikoje, dailėje, teologijoje ir t.t.

Malonu kad šių pirmųjų tos kolegijos stipendininkių tarpe yra ir mūsų jauna mokslininkė dr. Marija Gimbutienė.

Birželio 13 d. ji išvyksta vienerius metus dirbti prie Stanfordo universiteto Kalifornijoje esančiame "Center for Advanced Studies".

Jame dirba 40 mokslininkų iš įvairių kraštų 1 metus, vėliau kiti atvažiuoja ir t.t. Dr. M. Gimbutienė ten dalyvaus savo specialybės seminaruose ir ruoš veiklą apie baltus, kurį jai užsakė žinoma Prager knygy leidykla. Ta knyga išeis keturiomis kalbomis: anglų, vokiečių, prancūzų ir ispanų.

Po metų dr. M. Gimbutienė

grįš į Harvardo universitetą, kur jai stipendija pratęsta trims metams. Ji baigs savo didelį darbą apie Rytų Europos proistorę, kurio antrasis tomas turi netrukus išeiti.

Gavusi stipendiją Radcliffe kolegijoje, dr. M. Gimbutienė tam tikrą laiką galės ir ten padirbėti.

KITAS PLANUOJA...

(Atkelta iš 1 psl.)

sovietų pasiūlymus, kad trečius metus besitęsiančios derybos dėl atominių bandymų nutraukimo būtų perkeltos į visuotinio nusiginklavimo derybas. Tokį pasiūlymą prezidentui Kennedžiui buvo Vienoje pareiškęs Chruščiovas.

Washingtono notoje buvo pareiškta, kad susidaro įspūdis, jog Maskva visiškai nenorinti atominių bandymų nutraukimo, ir dėlto ji turėsianti pristinti visišką atsakomybę, jei tos derybos nutrūks.

JAV nota buvo taip pat paskelbta atominių bandymų nutraukimo konferencijoje. Sovietų delegatas Čarapkinas pareiškė, kad jis lauks naujų Maskvos nurodymų, ir konferencija pertraukta iki šio savaitgalio.

Keturiolikos valstybių konferencijoje dėl Laoso atelties buvo reiškiamas šis toks optimizmas, kai Zueriche susitikę visų trijų fakcijų lyderiai -- neutralistas Phouma, jo pusbrolis, komunistų vadas Souphanavong ir provakarietiškos vyriausybės premjeras Boum Oum sutarė pradėti formuoti neutralistinę vyriausybę. Tačiau planuotas tuo reikalu posėdis nevyko, Phoumai į jį neatvykus dėl ligos.

Bet stebėtojų tarpe reiškiamas pesimizmas, jei tokia vyriausybė ir būtų sudaryta, nes ją neabejotinai dominuotų kairieji, didesni ar mažesni komunistų simpatikai, ir tokia vyriausybė tik palengvintų sąlygas komunistinei subversijai bei visiškai komunistų įsigalėjimui Laose.

Nepamiršk nusipirkti knygą ALMA MATER!

Eagle Stamps

the MAY co's

NOW
3

visada padidina sutaupus

BASEMENT stores

DOWNTOWN — PUBLIC SQUARE

CEDAR CENTER — RIDE AND RIDGEWOOD DRIVE

Sutaupysite ekstra išlaidas pirkdami ekstra pamušalą!

12 x 15 pėdų Rayon Viscose

BROADLOOM KILIMAS

Įvairiaspalvis dryžuotas raštas su BONDED-ON FOAM

RUBBER PAMUŠALU

49.⁹⁵

6 x 9'	15.95
9 x 12'	29.95
12 x 10'6"	34.95
12 x 11'3"	37.50
12 x 12'	39.95
12 x 13'6"	44.95
12 x 16'6"	54.95
12 x 18'	59.95
12 x 21'	69.95

Neparodo purvą, šie viscose rayon kilimai yra idealūs beveik kiekvienam kambariui jūsų namuose. Kartu su bonded-on foam rubber pamušalu, viskas viename gabale, kad pašalintų ekstra pamušalo pirkimo išlaidas. Pirkite dabar, ir sutaupykite perkant šiuos kilimus šiomis žemomis, žemomis kainomis.

Galimas patogus išsimokėjimas

JOKIO ĮMOKĖJIMO

Pašto ir telefono užsakymai priimami... Šaukite CHerry 1-3070

BASEMENT RUG DEPARTMENT... THE MAY COMPANY, VISOS TRYS KRAUTUVĖS

1961 M. BIRŽELIO 24 D. LIETUVIŲ SALĖJE MAŽOJI DAINŲ ŠVENTĖ

CLEVELANDE

Čiurlionio Ansamblio ir Šv. Jurgio Parapijos Choro
ISLEISTUVESĮ DAINŲ ŠVENTĘ CHICAGOJE

Programoje JUNGTTINIS CHORAS.

Diriguoja muzikai:

ALFONSAS MIKULSKIS ir PRANAS AMBRAZAS.

Šokiai, turtinas bufetas.

Pelnas skiriamas chorų kelionei apmokėti.

Pradžią 7 val. 30 min. vak.

Kvietimai gaunami Klube ir pas choristus.

Rengia

Lietuvių Salės ir Klubo Vadovybė.

Birželio įvykių iškilmingame minėjime jaunos pabaltietės sega ženklelį Lietuvių Salės direktoriui Alekui Baniui.

V. Plodžinsko nuotrauka

Ingrida Stasaitė su latviais ir estais jaunuoliais daug pasidarbavusiai prie birželio įvykių minėjimo pavyzdinio pravedimo.

V. Plodžinsko nuotrauka

Clevelandietė skautė Jokubaitytė (vidury) tarp latvairės ir estaitės prie tautinių vėliavėlių liūdnyų birželio įvykių minėjime.

V. Plodžinsko nuotrauka

CLEVELANDE ir apylinkėse

LANKĖSI BRONIUS BIELIUKAS

LRS pirmininkas, B. Bieliukas iš New Yorko, lankėsi Clevelande pasitarti spaudos reikalais. Ilgesnį pasikalbėjimą turėjo su Dirvos redaktorium B. Gaidžiūnu, aplankė J. Čiuberkį ir kitus.

GELAŽYTĖS IR MULIOLIO VESTUVĖS

Amandos T. Gelažytės ir Algirdo P. Muliolio sutuoktuvės įvyksta šį šeštadienį, birželio 24 d. 9 val. ryto Naujosios parapijos salėje. Vaisės 6 val. vakaro tos pat bažnyčios salėje. Abu jaunieji yra aktyvūs skautų veikėjai, o Algis eilę metų tal-
kines Dirvai.

LITHUANIAN VILLAGE INCORPORATED

pernai įsisteigusi lietuvių bendrovė, kuriai pirmininkauja Zenonas Dučmanas, nupirko didelius mūrinius namus 819 - 829 East 185 St., Naujosios parapijos ribose. Tuose namuose yra La Salle kino teatras (salė su 1200 vietų), 4 nemažos krautuvės ir 5 butai. Kaina 105,000 dolerių. Superior Savings davė 80,000 dol. paskolą.

Čia minima pelno bendrovė paskelbė savo akcijų - šerų vaujų. Vadinamų "Common Stocks" kaina 25 dol. Pirmuoju dideliu dalininku yra AL Piličėjų klubas. Visuomenė kviečiama Lithuanian Village šėrus įsigyti Klube ir pas tos bendrovės direktorius. Juos galima įsigyti ir Lietuvių Salės b-vės šėrus įkeičiant, neprimokant skirtumo (10 dol. ir 25 dol.). Birželio 17 d. įvyks Lietuvių Salės Bendrovės dalininkų informacinis susirinkimas paminėtam namų pirkimui ir Lithuanian Village dalininkų vaujų pritarė.

VISAIS
APDRAUDOS
REIKALAI.

kaip automašinų, gyvybės, nelaimingų atsitikimų ir gaisro, kraiptis į atstovę
PAULINA MOZURAITIS-BENNETT
HI 2-4450
642 Meadow Lane Dr.
Cleveland 24

Lietuvių komitetas Clevelande birželio įvykių minėjimui ruošti. Iš kairės: A. Mikulskis, L. Leknickas, A. Augustinavičienė, K. Žiedonis, O. Mikulskienė, Leknickienė ir J. Nasvytis.

V. Plodžinsko nuotrauka

SKAUTŲ VADOVŲ POSĖDIS

Birželio 8 d. vakare Clevelando Lietuvių Kultūriniam Darželyje buvo bendras Neringos skautų ir Pilėnų skautų tuntu posėdis. Viršutinėje terasoje aptartos Maironio paminklo atidarymo iškilmės. Vėliau nusileidus centrinei terason prie Dr. J. Basanavičiaus paminklo praves-
tos skautininko įžodžio apeigos. LSB Vyriausiojo Skautininko pranešimu veiklusis Simano Daukanto skautų vyčių būrelis vad. s.v. vyr. sklt. Algirdas P. Muliolis buvo pakeltas į pa-skautininkio laipsnį. Po įžodžio Pilėnų tuntu vadija apsvartė va-saros stovyklos ir kitus tuntu bei vienietų veiklos reikalus.

DALĖS BENOKRAITYTĖS

ir Švitriaus Gotceito sutuoktu-vėse, kurios įvyko Naujosios pa-rapijos bažnyčioje, o vaisės nau-joje parapijos salėje, dalyvavo per 400 svečių. Bažnytinės apei-gas atliko kun. Goldikovskis. Vai-šių programą pravedė P. Mikšys. Jaunieji gavo daug gražių dovanų ir sveikinimų. Buvo svečių ir iš tolimų JAV kolonijų.

VIENOS ŠEIMOS NAMAS

Parduoda savininkas. 5 kamba-riai. Du miegamieji viršų, vienas žemai. Naujas dvigubas garažas. Netoli Naujosios lietu-
vių parapijos. 19313 Shawnee Ave.
IV 1 - 4710 (72)

IŠNOMUOJAMAS 6K. BUTAS

Mėnesiui \$ 65,00. Priimami ir vyresnio amžiaus vaikai. 1248 E. 79 St. Telef. HE 1 - 2590. (73)

Šešių kamb. vienos šeimos namas

Plytų ir šingelių. Du ga-ražai. Poilsio kambarys. East 185 St., netoli Naujo-sios lietuvių parapijos. Par-duoda savininkas. Šaukti vakarais telef.: IV 1-5290.

VILLA RUTA

prie Pymatuning ežero

vasaravimo sezoną atidaro birželio 20 d., kur svečiai galės pasinaudoti nauju, ge-
rai įrengtu smėlio paplūdy-mu Ohio pusėje — tik 10 min. nuo Rutos pėsčiomis. Kas nori ramios aplinku-mos, poilsio gamtoje, gero maisto ir aprūpinimo — vi-sa tai ras Rutos viloj.

Svečiai prašomi kreiptis telefonu EV 2-4114 (G. Nat-kevičienė). Paštu: V. Na-gius, Villa Rūta, Andover Post Office, Ohio.

Iš Clevelando Villa Rūta pasiekiamas 6 keliu iki An-dover. Iš Andover 85 keliu iki Lake Rd. Po to kairėn į

Fourth Ave. Iš čia pasukti iki Lakeview Dr., kur ir yra Rūta.

I PIETUS NUO EUCLID AVE.

Mūrinis namas tik už \$17,500 5 miegamieji ir vonia antram aukšte. Du kambariai ir vonia antram aukšte. Karšto vandens šildymas. Dviejų automobilių ga-ražas. Visai arti prie Euclid susisiekimo.

J. Širvaitis

WM. T. BYRNE REALESATATE

Office: MU 1 - 6100
Home: KE 1 - 4080
1535 Hayden Ave.

Kas Dirvos neskaito
— daug nustoja!

Paraginkit savo pa-
žįstamus užsiprenu-
meruoti DIRVĄ.

EAST CLEVELAND — 13515 EUCLID AT SUPERIOR AVE.

SAVINGS
EARN

OPEN EVERY SATURDAY UNTIL 2:30

4%

SUPERIOR
SAVINGSACCOUNTS
INSURED TO
\$10,000DEPOSITS MADE BY JULY 20
EARN INTEREST FROM JULY 1

IN TOWN OFFICE — 6712 SUPERIOR AT EAST 68 ST.

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35-metų simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

ATOSTOGŲ SEZONO NUOLAIDA

"TUNE-UP":

Išvalymas ir suregulavimas žvakių, points, karbu-ratoriaus, oro filtro, patikrinimas dinamos, regulatoriaus ir baterijos. Išplovimas radiatoriaus ir pakeitimas termos-tato. 6 cil. mot. — \$6.50. 8 cil. — \$9.00.

Maflerių idėjimas nemokamai.
Stabdžių idėjimas, bugnų tekinimas ir cil. (ratų) šlifavimas — \$10.00. Pilnas Auto — Body dažymas ir taisymas.

QUIK AUTO SERVICE, INC.

Sav. Pranas Grigonis

1304 East 9th Street

Telef. TO 1-1673

J.S. AUTO SERVICE

Sav. J. Švarcas

1254 Addison Rd.
Cleveland 3, Ohio

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas. Motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas.

24 hours towing

Atidaryta nuo 8 val. ryto iki 7 val. vakaro.

Dienos telef.: HE 1-6352

Nakties tel.: LI 1-4611

VANDENTEKIS IR ŠILDYMAS
ĮVEDIMAS IR PATAISYMAS

Vandeniui ir pečiais šildymas, vonios kamba-rių įrengimas. Pristatymas į jūsų namus ar pilnas įrengimas.

Nelaimėi atsitikus skubus pataisymas. Nemokamas numatomų darbų įkainavimas.

Mes esame pertvarkę šildymą Dirvoje, atlikę nemažai patarnavimų lietuviams ir mūsų darbu visi patenkinti.

W. F. HANN & SONS CO.

15533 EUCLID AVE.

MU 1-4200

DIRVA

Nr. 71

1961 m. birželio 21 d.

KAS IR KUR?

* INŽ. JONAS ULĖNAS iš Brooklyno, N. Y., Plitechnikos Institute išklause nustatytą kursą, parašė tezė -- Use of Matrices in Design of combinational Switching Circuits, -- ją apgynė ir birželio 14 d. jam buvo suteiktas magistro laipsnis.

* KRISTINA PAPROCKAITĖ, Dr. V. ir B. Paprockų dukra, baigė New Yorko universitetą, kalbų skyrių Bachelor of Arts laipsniu ir šiomis dienomis susižiedavo su Sigitu Novickiu. Jie abu yra aktyvūs lietuvių jaunimo organizacijų nariai.

* ATSIŪSTA PAMINĖTI Chicago Aukštesniosios Lituaniškos Mokyklos 1961 metų metraštis "Sakalų keliai." Tai didelio formato gausiai iliustruotas, mokinių rašinių 96 psl. leidinys. Nors spauštas ofsetu, bet kai kurios nuotraukos blogai išėjusios. Spaudė Morkūno spaustuė, Chicagoje.

* LIETUVIŲ ŽURNALISTŲ Chicago skyriaus metiniam susirinkime, įvykusiam birželio 10 d. Jaunimo Centre, į naują valdybą išrinkti: A. Gitneris, V. Zalatorius, Pr. Šulas, E. Šulaitis, J. Vaičiūnas ir Dr. K. Sruga. Penki pirmieji yra buvę senojo valdybo, o Dr. K. Sruga išrinktas naujai.

Valdybos pranešimą padarė pirm. A. Gitneris. Taip pat buvo diskutuoti veiklos klausimai. Buvo nutarta vasarą surengti skyriaus išvyką į gamtą, o rudenį spaudos balių.

* PROF. VL. JAKUBĖNO fortepijono mokinių rečitalis įvyko birželio 17 d. Jaunimo Centre, Chicagoje. Dalyvavo keliolika mokinių, jų tarpe Dirvos konkurso laimėtojas Mykolas Drunga, garsėjas jaunas pianistas Alvydas Vasaitis ir kiti.

* JONINIŲ ŠVENTĖ CHICAGOJE, rengiama Maž. Lietuvos ir Vilniaus krašto lietuvių, įvyks birželio 24 d. (šeštadienio vakare) Spaičio darže, prie Archer ir 89 gatvės. Visi lietuviai nuoširdžiai kviečiami atsilankyti.

* DR. P. NENIŠKIS, iš Venezuelos, mokėdamas už Dirvą, atsiuntė ir \$ 5 auką.

* DAIL. A. VARNAS, iš Chicago, mokėdamas už Dirvą atsiuntė \$ 5 auką.

* L. T. M. ČIURLIONIO ANSAMBLIS praneša, kad Čiurlionio Ansamblio "Mes padainuosim" -- stereo ir hifidelity plokštelių platinimas yra perduotas prekybininkui J. Karveliui -- 3322 So. Halsted Str., Chicago, Ill.

Visais plokštelių platinimo ir įsigijimo reikalais prašome nuo dabar kreiptis tiesiai į J. Karvelį.

* EDWARD J. DERWINSKI, JAV atstovų rūmų narys, respublikonas iš 4-jo Illinois distrikto, birželio 15 atstovų rūmuose priminė sovietų įsiveržimą į Lietuvą ir lietuvių deportacijas į Sibirą, ragindamas priimti jo įneštą rezoliuciją -- H. Res. 267, pagal kurią siūloma sukurti specialų atstovų rūmų komitetą, kuris išryškintų tragišką Lietuvos pavergimą ir pasauliui parodytų tikrąją sovietinės kolonizacijos prigimtį bei reikalą imtis atitinkamos akcijos išlaikyti laisvės troškimui Lietuvos ir kitų už geležinės uždangos esančių kraštų gyventojų širdyse.

ČIURLIONIO GALERIJA

Dainų Šventės proga bus atidara:

birž. 30 d., penkt. 7 v.v. -- 10 v.v.

liep. 1 d., šešt. 12 v. -- 9 v.v.

liep. 2 d., sekm. 9 v. -- 12 v.

liep. 3 d., pirm. 10 v. -- 9 v.v.

Matysime Meno Kūrinių Fondą nepriklausomai Lietuvai -- 46-šiu lietuvių, dailininkų 77 meno kūrinius. Įėjimas laisvas.

TORONTO

KONSULO VYT. GYLIO dviejų metų mirties sukaktuvine proga birželio 14 d. Toronto lietuvių grupė aplankė jo kapą. Susirinkusių vardu žodį tarė P. Bastys ir tuo pačiu metu B. Abromaitienė padėjo gėlių puokštę. Šiame Prisiminime ir pagerbime dalyvavo ir vėlionies našlė p. V. Gylienė.

* TRYŠ PABALTIJO VALSTYBĖS, į kurių sąstatą įeina Lietuva, Latvija ir Estija, deportacijų minėjimą suruošė birželio 14 d. International Institute patalpose.

Minėjimą savo atsilankymu pagerbė federalinio ir provincijos parlamentų nariai A. Maloney, J. W. Pickersgill, J. Yeremko ir daugelis kitų lietuvių kandaiečių. Turėta svečių ir iš paties Sibiro, kuriems savo kailių teko išgyventi tuos visus nedaktelius ir žiarumus; matyti savo akimis nuo bado ir šalčio kasdien mirstančius darbo vergų stovyklose.

Į susirinkusius kalbėjo: Rev. A. Raidur, Baltų Federacijos pirm. H. Kullango, parlamento narys J. W. Pickersgill ir Baltų moterų tarybos pirmininkė Julie Herma. Sveikinimo kalbas su gražiais žiūm tautos linkėjimais atgauti laisvę pasakė parlamentarai adv. A. Maloney ir adv. J. Yeremko. Raštu perskaitytas federalinio parlamento atstovo dr. J. Kucherepos sveikinimas.

Meninę programą išpildė estė sopranas Linda Lusti-Maciaszek baritonas Vaeiovas Verikaitis ir latvių evangelikų bažnyčios choras. Akomponavo Stella Kerson. Minėjimas buvo baigiamas įne-

Būrys clevelandiečių lietuvių su vėliavomis žygiuoja iš katedros į salę, kur įvyko iškilmingas lietuvių birželio įvykių minėjimas. Prieky eina L. Leknickas.

J. Garlos nuotrauka

DIRVAI AUKOJO

A. Jonaitis, Cleveland	5,00
M. Balčauskas, Chicago	2,00
A. Petrauskas, Detroit	5,00
J. Balutis, Chicago	5,00
G. Vžžys, Chicago	5,00
H. Škauskas, Toronto	2,00
St. Jurkūnas, Chicago	5,00
S. Jaseliūnas, Toronto	2,00
V. Abraitis, Richmond Hill	5,00
A. Karpinskas, Detroit	2,00
Br. Prapuolėnis, Orland park	1,00
A. Kašuba, Chicago	2,00
A. Uselis, Chicago	5,00
J. Zimblys, Brooklyn	5,00
J. Andrašius, Chicago	2,00
M. Gecevičius, Cleveland	2,00
A. Puskepalaitis, Hyde Park	3,00
Dr. V. Neniškis, Venezuela	5,00
L. Navickas, Cleveland	2,00
K. Valaitis, Philadelphia	1,00
A. Varnas, Chicago	5,00
K. Žalnieraitis, Detroit	2,00
Dr. J. Šidagis, Sebewaing	5,00

DETROIT

JONINIŲ GEGUŽINĖ

Detroito Šaulių Kuopa kviečia Detroito ir apylinkių visuomenę gausiai atsilankyti į jų birželio 24 d. ruošiamą (Beechnut Grove darže) Joninių gegužinę.

Veiks lietuviškų valgių bufetas ir bus laimėjimai. Gros geras orkestras. Atsilankę galės laimėti K. K. Kodačiui padovanotas 1-os savaitės atostogas Nidos vasarvietėje.

kitoms Niagaros pusiasalio organizacijoms, kad keli parengimai nesupultų ta pačia data.

KLT Sigos Wellando sk. valdyba

WELLAND, Ont.

RUOŠTOS JONINĖS PRAEJO DIDELIŲ PASISEKIMU

KLT S-gos Wellando skyriaus ruoštos Joninės birželio 17 d. praėjo dideliu pasisekimu. Ypačiai gausiai prisirinko gražios publikos. Skaitlingai savo atsilankymu parengimą parėmė Wellando lietuviai. Nemažai matėsi svečių iš St. Catharines, Buffalo, Niagara Falls, Ont. ir New York. Atsilankė daug hamiltiniečių, totontiečių, buvo net iš tolimesnio London, Ont. Pavienujų svečių matėsi iš ganatoli: Chicago, Pensilvanijos, Rochesterio. Viena jauna dama buvo net iš tolimesios Australijos.

šus vėliavas, prie jų paskaičius iškilmingas trijų tautų priesaikas ir sugiedojus himnus.

Rusijos pavergtų pabaltės tautų laisvės siekiantis balsas bruta jėga nebus nutildomas. Antrojo pasaulinio karo proga Europos tautų pavergimas, tai yra Sovietinės Rusijos gėda, laukianti skubaus atitaisymo.

Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti DIRVĄ

DIRVA

6907 Superior Ave.,
CLEVELAND 3, Ohio

PRADĖKITE SIŪSTI DIRVĄ

Kam

Kur

Susipažinti šešius numerius ☐

Už metus — \$8.00 ☐

Už 6 mėnesius — \$5.00 ☐

(Tos kainos yra tik naujiems skaitytojams)

(Pažymėkite atitinkame lankelyje savo užsakymą ir pridėkite atitinkamą mokestį, jei užsakote sau ar kaip dovaną).

Užsakytojas:

(Vardas, pavardė)

(Adresas)

KAMERINĖS MUZIKOS KONCERTAS CAMBRIDGE

Sekmadienį, birželio 25 dieną, 2 valandą po piet, Roberts School salėje, Broadway ir Windsor gatvių sankryžioje, Cambridge, Mass., įvyks kamerinis baroko muzikos koncertas. Koncertas užtruks tik vieną valandą 15 minučių, todėl nesutrukdys norintiems vykti popietei į pajūrį.

Koncertas retas savo pobūdžiu ir pirmas toks Bostono lietuviuose, todėl vertas platesnio susidomėjimo. Programa sudaryta iš veikalų dviem smuikams ir fortepijonui: Arcangelo Corelli (1653-1713) bažnytinė sonata (da chiesa) op. 1 Nr. 6 ir to paties kamerinė sonata (da camera) op. 2 Nr. 2, Antonio Vivaldi (1685 - 1750) gilaus turinio, įspūdinga C dur sonata.

Visi veikalai polifoniniame stiliuje, dažna dalis fugato formoje. Kamerinį ansamblį sudaro kun. Vincas Valkavičius (smuikas), Izidorius Vasyliūnas (smuikas), Vytenis Marija Vasyliūnas (forte-pijonas). Iz. Vasyliūno paruoštus paaiškinimus paskaitys Elena Vasyliūnienė. Koncerto pelnas skiriamas lietuvių parapijai Cambridge.

Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti DIRVĄ.

CHICAGOS PARENGIMŲ KALENDORIUS

BIRŽELIO 24 D. Chicago Lie-tuvių Moterų Klubo pirmasis Gintaro balius South Shore Country klubo patalpose.

BIRŽELIO 24 D. Mažlietuvių ir Vilniaus Krašto lietuvių tradicinis Joninių laužas Spaičio darže, Archer ir 89-ta gatvė.

BIRŽELIO 24 D. Varpininkų Filisterių iškyla į Union Pier, Michigan., vasarvietėje "Gintaras".

BIRŽELIO 25 D. A.L.R.K. Moterų Sąjungos apskrities susirinkimas Jaunimo Centre, 1 val. p.p.

BIRŽELIO 28 D. Chicago Lie-tuvių Suvalkiečių Draugijos pusmetinis susirinkimas Hollywoodo svetainėje 8 val. vakare.

LIEPOS 2 D. JAV ir Kanados Lietuvių Dainų Šventė International Amphitheatre, 43rd ir Halsted Str., 3 val. po pietų.

LIEPOS 2 D. Dainų Šventėje dalyvavusiems choristams pagerbimo vakarienė, International Amphitheatre.

LIEPOS 2 D. Lietuvių Jūrų Skautų vadovų konferencija Chicago Jūrų Skautijos bukle, Dr. K. Aglinsko patalpose, 5715 So. Richmond St., 7 val. vakare.

LIEPOS 2 D. Lietuvių Žagaričių Klubo piknikas Leppos darže, 82nd & Kean Ave., Willow Springs.

LIEPOS 3 D. Lietuvių Skautų Brolijos Vadovų saskrydis Jaunimo Centre, 5620 So. Claremont St., 11 val. ryto.

LIEPOS 3 - 4 D. D. Amerikos Lietuvių Tarybos suvažiavimas Pick--Congress (530 So. Michigan Ave.) patalpose.

LIEPOS 4 D. Brighton Parko Moterų klubo piknikas Leppos sode, 82 nd & Kean Ave., Willow Springs.

Liepos 6 D. Brighton Parko Lietuvių Moterų klubo susirinkimas Vengeliausko svetainėje, 4500 So. Talman Ave., 7:30 val. vakare.

LIEPOS 9 D. tradicinis iš Pietų Amerikos atvykusių lietuvių piknikas Tėvų Marijonų seminarijos sode.

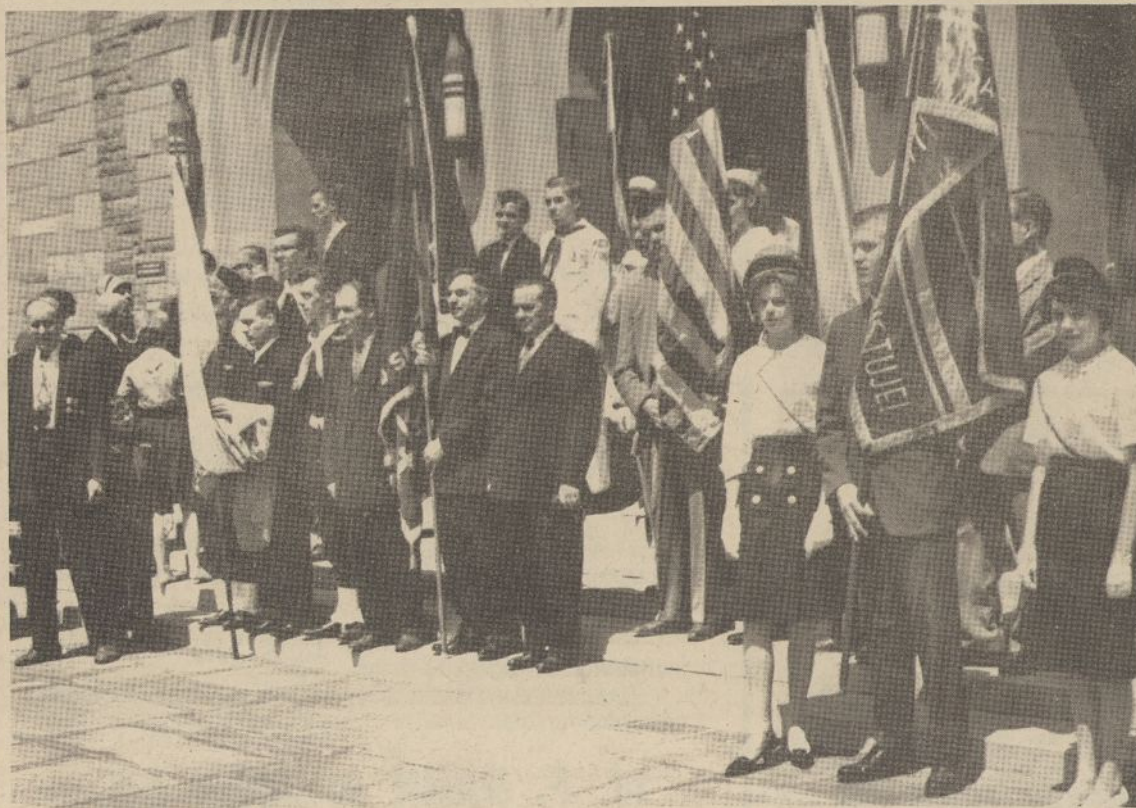
RUGPIŪČIO 13 D. Žemaičių, Kultūros klubo rudeninis piknikas, Leppos sode, 82 nd & Kean Ave., Willow Springs.

SPALIO 1 D. Lietuvių rezistencijos grupių rengiamas lietuvių tautos sukilimo, įvykusio 1941 m., 20 metų sukakties minėjimas, Dariaus-Girėno Amerikos Legiono Posto salėje.

SPALIO 14 D. Lietuvos Gailėstingųjų Serų Sąjungos balius Western Ballroom salėje.

LAPKRIČIO 11 D. BALFO Chicago Apskrities balius -- vakarienė su koncertine dalimi Jaunimo Centre.

KOVO 4 D. 1962 m. Chicago Lietuvių Skautų Kaziuko Mugė Jaunimo Centro patalpose.

Lietuvių organizacijų vėliavos po pamaldų prie šv. Jono katedros Clevelande, einant į salę, kur įvyko birželio įvykių minėjimo iškilmingoji dalis.

V. Pliodžinsko nuotrauka